

04.01.2016

TÜRKİYE'DE YABANCI MAHPUS OLMAK

Hilal Başak Demirbaş

TCPS
kitaplığı

TC
ADALET BAKANLIĞI
T Tipler Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumları
Mektup Okuma Komisyonu Başkanlığı
GÖRÜLDÜ

Türkiye'de Yabancı Mahpus Olmak / Hilal Başak Demirbaş

Editörler: Ayşegül Algan, Mustafa Eren

Kapak ve Sayfa Tasarım: Tayfun Koç

ISBN 978-605-83651-5-5

Baskı: Temmuz 2016

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği

Adres: Katip Mustafa Çelebi Mahallesi, Billurcu Sokak,

No:5 Daire:2 Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212 293 69 82

e-posta: info@tcps.org.tr

Baskı ve Cilt

İncekara Kağ. Mat. Yay. ve Dış Tic. Ltd. Şti.

Tel: 0212 501 0883

TÜRKİYE'DE YABANCI MAHPUS OLMAK

Hilal Başak Demirbaş

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Giriş	23
Sayısal Veriler	26
Yabancı Uyruklu Mahpusların Özel İhtiyaçları, Yaşadıkları Zorluklar ve Konuya Getirilen Öneriler	29
Dil ile ilgili Engeller	30
Adalete Erişim	34
Sağlık Hizmetlerine Erişim	38
Ruh Sağlığı	42
Ziyaretçi Kabul ve Telefon ile Haberleşme Hakları	44
Nakil	49
Kültür ve Din	51
Ayrımcılık	56
Maddi Sorunlar	59
Göçmen Statüsünde Olmak	62
Yabancı Uyruklu Kadınlar ve Çocuklarıyla Kalanlar	63
Yabancı Uyruklu Çocuk Mahpuslar	65
Yabancı Uyruklu LGBTİ'ler	70
Sonuç	76
Talepler Listesi	78
Mektuplar	82
Kaynakça	93

ÖNSÖZ

Akıl hastaneleri, huzurevleri, askeri kışlalar, gemiler, yatılı okullar, manastırlar, tekkeler... Esir kampları, toplama kampları, ıslahevleri, hapishaneler... Tüm bu kurumları, ilk grupta yer alanlarla ikinci gruptakileri bir araya getiren ortak özellik “total kurum” oluşlarıdır. Total kurumlar, içerisindeki insanlar için kuşatıcıdır, dışarıyla kurulan toplumsal ilişkiye engel oluştururlar. Bu kurumlarda yönetilmesi planlanan geniş insan yığınları (akıl hastaları, yaşlılar, askerler, öğrenciler, esirler, mahpuslar...) ile yönetici personel arasında keskin sınırlar vardır ve yönetilenler için günlük faaliyetler sıkı bir şekilde programlanır. Bir yanda elinde otoriteyi tutan küçük grup vardır diğer yanda ise bu otoriteye sorgusuz sualsiz itaat etmesi beklenen yığınlar... Sosyolog Erving Goffman, 1961 yılında yayınladığı ve “Asylums” adını taşıyan kitabında¹ to-

1 Erving Goffman, Tımarhaneler, Heretik Yayınları, Ankara, 2015

tal kurumların özelliklerini ortaya koyarken, Philip Zimbardo ise 1971 yılında gerçekleştirdiği “Stanford Hapishane Deneyi” veya “Zimbardo Deneyi” olarak bilinen deneyi ile bu kurumların patolojik yanını gözler önüne serer.² Otoritenin keskin sınırlarla ikiye ayrıldığı böylesi kurumlarda yönetenlerden yönetilenlere yönelecek kötü muamele ve şiddetin zemini her zaman vardır. Şiddet, total kurumların patolojik karakteridir. Bu şiddetin tamamen ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağı ise ayrı bir tartışma konusudur.

“Total kurumlar” ve onların patolojik karakteri olarak “şiddet” tartışması Türkiye için güncel bir anlam ifade ediyor. “Güncel” çünkü başlıca total kurumlardan biri olan hapishaneler ve hapis cezası Türkiye’de giderek artan bir yer ediniyor kendisine.

2 Zimbardo Deneyi'ne ilişkin anlatım ve değerlendirme için bakınız: Mustafa Eren, Kapatılmanın Patolojisi/Osmanlı'dan Günümüze Hapishanenin Tarihi, Kalkedon Yayıncılık, Mart 2014

Artışta, Avrupa'da Birinci, Dünyada Onuncu...

Türkiye'de 1919 yılında mahpus sayısı 35.035'dir. 1950'lerden itibaren, 2005 yılına kadar mahpus sayısı 50 bin civarında seyretmiştir. Bunun tek istisnası 1980 darbe yıllarıdır. 2005 yılında 55.870 olan mahpus sayısı düzenli bir artış ile 2016 yılına gelindiğinde 180 bine çıkmıştır. 3 katı aşan bir artış söz konusudur.

Türkiye, Avrupa Konseyi'nin açıkladığı 2013 yılı verilerine göre, mahpus sayısındaki artış oranında Avrupa Konseyi'ne üye 48 ülke içinde ilk sıradadır. 2004-2013 yılları arasında Türkiye'nin mahpus sayısı yüzde 91.3 artmıştır.³

Ancak Avrupa Konseyi'nin istatistiklerini oluştururken açıkladığı rakamlarla, Türkiye'nin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün (CTE) açıkladığı rakamlar karşılaştırıldığında, bu ikisi arasında farklılıklar olduğu ve CTE'nin açıkladığı rakamlara göre Türkiye'nin mahpus sayısındaki artışın yüzde 91.3 değil 151.1 olduğu görülmektedir.⁴

Avrupa Konseyi'nin açıkladığı istatistik incelendiğinde önemli bazı başka tespitler yapabilmek de mümkündür. Konseyin ista-

3 Council of Europe Annual Penal Statistics'in Türkiye için duyurduğu 2004 ve 2013 rakamları sırasıyla 71.148 ve 136.147'dir. <http://wp.unil.ch/space/files/2015/02/SPACE-I-2013-English.pdf>

4 CTE'nin, Türkiye'nin mahpus sayısına ilişkin olarak 2004 ve 2013 için açıkladığı rakamları sırasıyla 57.930 ve 145.478'dir. <http://www.cte.adalet.gov.tr>
Bu iki rakam arasındaki farklılık manidardır ve açıklanan her bir verinin şüpheyle ele alınıp sağlamlasının yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sadece bu tespit dahi sivil toplum örgütlerinin hazırlayacağı gölge raporların önemini ortaya koymaktadır.

tistiğini tuttuğu 53 ülkenin, 100 bin kişi başına düşen mahpus sayısına bakıldığında 2004 yılından 2013 yılına;

1. 53 ülke içinden 24 ülkede artış, 11 ülkede düşüş yaşanmıştır (18 ülkede ise bazı yılların verileri eksik olduğu için hesaplama yapılamamıştır).
2. Düşüş yaşanan ülkeler sırasıyla şunlardır: Hollanda (%36.8), Moldova (%34.9), Estonya (%27), İsveç (%24.8), Letonya (%22.8), Bulgaristan (%13.5), Almanya (%12.9), Finlandiya (%12.7), Romanya (%10.4), Azerbaycan (%1.7), Polonya (%1.3).
3. Artış yaşanan ülkeler içinde yüzde 50'nin üzerinde artışın yaşandığı 4 ülke vardır: Ermenistan (%82.8), Türkiye (%78.9 - %126.6), Makedonya (%60.3), Hırvatistan (%59.4).⁵
4. 2012 yılından 2013 yılına yaşanan dönüşüme bakıldığında ise 53 ülkeden 31'inde düşüş, 18 ülkede ise artış yaşandığı görülmektedir (4 ülke hakkında ise yeterli veri yoktur). Bu veriler 2004-2013 verileri ile karşılaştırıldığında 11 ülkede yaşanan düşüşün 2013 yılında 31 ülkede yaşandığı, artışın ise 24 ülkeden 18'e gerilediği görülecektir. Bu durumda Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde son yıllarda mahpus sayısında azalma yaşandığı ve bu azalma durumunun giderek artan bir ivme ile devam ettiği söylenebilir.

5 Türkiye, yukarıda da sözü edilen rakam farklılıkları nedeniyle Avrupa Konseyi'nin raporunda 100 bin kişi başına düşen mahpus sayısının artışında Ermenistan'dan sonra 2. ülke olarak görülmektedir. Ancak, CTE'nin rakamları dikkate alındığında Türkiye %126.6'lık bir artışla ilk sırada yer almaktadır.

Derneğimizin de iletişim halinde olduğu Suç Politikaları Araştırma Enstitüsü'nün (Institute for Criminal Policy Research - ICPR) Hapishane Nüfusu Listesi 11'e (Prison Population List - 11) göre istatistiği tutulan 223 ülke ve bağlı bölge arasında Türkiye; ABD, Çin, Rusya, Brezilya, Hindistan, Tayland, Meksika ve İran'dan sonra dünyada en kalabalık mahpus nüfusuna sahip 9. ülke.

ABD	2.217.000
Çin	1.657.812
Rusya	642.470
Brezilya	607.731
Hindistan	418.536
Tayland	311.036
Meksika	255.138
İran	225.624
Türkiye	172.562
Endonezya	161.692
Güney Africa	159.241
Vietnam	142.636
Kolombiya	121.389
Filipinler	120.076
Etyopya	111.060

ICPR'nin bu araştırmasına göre 2000-2015 yılları arasında istatistiği tutulan 223 ülkenin ve bağlı bölgenin nüfusu %18.2, mahpus sayısı ise %19.5 artmıştır.

Dünya Hapishane Nüfusu – 2000 Sonrası Değişim				
	<i>2000 yılı tahmini hapishane nüfusu</i>	<i>Son kullanılabilir hapishane nüfusu toplamı (31.10.2015)</i>	<i>2000 sonrası hapishane nüfusu değişimi %</i>	<i>2000'den 2015'in başına nüfus değişikliği (Birleşmiş Milletler) %</i>
AFRİKA	902.500	1.038.735	+ 15.1	+ 43.8
Rwanda hariç	787.500	984.456	+25.0	
AMERİKA	2.690.300	3.780.528	+ 40.5	+ 17.3
ABD hariç	752.818	1.563.528	+107.7	
ASYA	3.023.500	3.897.797	+ 28.9	+ 17.5
Çin-Hin. hariç	1.324.014	1.821.449	+ 37.6	
AVRUPA	2.013.600	1.585.348	- 21.3	+ 3.3
Rusya hariç	953.196	942.878	- 1.1	
OKYANUSYA	34.000	54.726	+ 59.1	+25.2
DÜNYA	8.664.300	10.357.134	+ 19.5	+18.2

Bu tablo içerisinde Türkiye'yi değerlendirdiğimizde Türkiye'nin aralarında olduğu Avrupa ülkelerinde nüfusta %3.3'lük bir artış varken mahpus nüfusu %21.3 azalmış ancak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve CTE'nin rakamlarına göre nüfus %16.1 artarken mahpus nüfusu ise %226.2 artmış.

2000'den 2015'e Türkiye'de Nüfus ve Mahpus Nüfusu Artışı			
	<i>2000</i>	<i>2015</i>	<i>Artış Yüzdesi</i>
Nüfus	67.803.927	78.741.053	16.1
Mahpus Nüfusu	49.512	161.522	226.2

Bu artış ile Türkiye sadece Avrupa'da değil dünyada mahpus artışı listesinde ilk sıralarda yer alıyor. ICPR'nin listesine göre 2000-2015 tarihleri arasında mahpus sayısında %100'den fazla artış yaşanan 42 ülke var. Türkiye ise bu ülkeler arasında 10. sırada.

**2000-2015 Mahpus Sayısında Yüzde 100'den Fazla Artış
Yaşanan Ülkeler**

	Ülkeler	2000	2005	2010	2015	Artış	Artış Oranı
1	Bahrain	437		1.100	4.028	3.591	822%
2	Kosovo	227	1.199	1.333	1.816	1.589	700%
3	Iraq	7.000	26.472	39.130	42.880	35.880	513%
4	Angola	4.000	8.300	16.183	22.826	18.826	471%
5	Afghanistan	5.262	10.590	18.283	26.519	21.257	404%
6	Vanuatu	46	138	187	230	184	400%
7	Seychelles	166	162	432	735	569	343%
8	El Salvador	7.754	12.525	24.662	31.686	23.932	309%
9	Venezuela	14.196	19.853	40.825	55.007	40.811	287%
10	Turkey	49.512	55.870	120.814	172.562	123.050	249%
11	Paraguay	3.219	6.282	6.197	10.949	7.730	240%
12	Ecuador	8.029	11.971	11.800	25.902	17.873	223%
13	Indonesia	53.399	97.671	117.863	161.692	108.293	203%
14	Djibouti	200		600	600	400	200%
15	Cambodia	5.502	8.160	14.043	16.497	10.995	200%
16	Guatemala	6.974	8.247	11.148	19.810	12.836	184%
17	Burkina Faso	2.204	3.315	5.198	6.251	4.047	184%
18	Nepal	6.000	7.135	10.739	16.813	10.813	180%
19	Samoa	173	247	300	481	308	178%
20	Virgin Is. (UK)	43	106	117	119	76	177%
21	Peru	27.734	33.010	45.464	75.379	47.645	172%

22	Gibraltar (UK)	18	27	53	48	30	167%
23	Brazil	232.755	361.402	496.251	607.731	374.976	161%
24	Cyprus	312	536	637	811	499	160%
25	Macedonia	1.178	1.844	2.516	3.034	1.856	158%
26	Sierra Leone	1400	1.400	2.237	3.488	2.088	149%
27	St Kitts-Nevis	135	209	256	334	199	147%
28	Kiribati	57	74	90	141	84	147%
29	Haiti	4.219	3.670	5.331	10.266	6.047	143%
30	Solomon Is.	134	295	268	323	189	141%
31	Colombia	51.518	66.829	84.444	121.389	69.871	136%
32	Gambia	478	450	780	1.121	643	135%
33	Nauru	6	3	20	14	8	133%
34	Costa Rica	7.575	9.053	12.110	17.440	9.865	130%
35	Malta	257	294	583	582	325	126%
36	Uruguay	4.469	6.211	8.700	9.996	5.527	124%
37	Israel	9.421	16.059	20.164	20.245	10.824	115%
38	Uganda	21.700	26.126	30.312	45.092	23.392	108%
39	Chad	2.385	3.416	4.775	4.831	2.446	103%
40	Belize	765	1.234	1.420	1.545	780	102%
41	Antigua-Barbuda	170	194	295	343	173	102%
42	Qatar	570	465	551	1.150	580	102%

Bahreyn, Kosova, Irak, Angola, Afganistan, Vanuatu, Seyşeller, El Salvador ve Venezüella'nın ardından 10. sırada yer alan Türkiye'nin içerisinde olduğu bu listeye göz atmak, Türkiye'nin ceza infaz sistemine ve bu sistemin geldiği aşamaya dair bir ipucu da sunmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın Planlaması ve Yeni Hapishane Rejimi

2000 tarihinde 49 bin olan mahpus sayısı Nisan 2016'da 187 bine ulaştı. Yani hapishanelerin mevcudu her ay 704 kişi daha arttırıldı. Bu artış, öylesine yaşanmadı. Bir planlama dahilinde, öngörülerek sağlandı. Adalet Bakanlığı, derneğimizin bilgi edinme başvurusunu cevapladığı 7 Ocak 2014 tarihli belgesinde 2017 yılı sonuna kadar 118 bin kapasiteli 199 yeni hapishane açılacağını belirtmişti. Bu açıklama hapishanelerin kapasitesinin ve dolayısıyla mevcudunun 2017 yılı sonuna kadar 250 binin üzerine çıkarılacağını ifadesiydi.

Kapasite artışıyla ters orantılı olarak hapishane sayısı ise azalmaktadır. Bunun nedeni 2006 yılından itibaren planlı bir şekilde küçük kapasiteli ilçe hapishanelerinin kapatılması ve daha fazla kapasiteli, "oda sistemi"ne dayalı hapishanelerin açılmasıdır. 1968'de 633, 1991'de 651, 2000'de 559 olan hapishane sayısı bu tarihten sonra düzenli olarak düşürülmüş, 2005'de 441, 2010'da 371, 2016 başında ise 361'e kadar geriletilmiştir.

Hapishane sayısının 651'den 361'e kadar gerilemesi sadece 290 hapishanenin kapatılmasıyla yaşanmadı. Adalet Bakanlığı'nın açıklamalarına göre 2000-2015 tarihleri arasında 121 yeni hapishane ile 34 ek bina inşa edildi. Yani var olan 361 hapishanenin sadece 241'i 2000 öncesi inşa edilmiştir. Bu 249 hapishanenin 73'ü de 2000-2014 tarihleri arasında restore edilerek "oda sistemi"ne dönüştürülmüştür.⁶

6 Adalet Bakanlığı'nın CİSST'in bilgi edinme başvurusuna 7 Ocak 2014 tarihinde verdiği cevaptan alınmıştır.

Bu rakamlar hapishanelerin yeniden inşa süreci içerisinde olduğunu göstermektedir. Kapatılan hapishanelerin neredeyse tamamının “kaza tipi” küçük kapasiteli ve koğuş tarzı hapishaneler, açılan hapishanelerin önemli bir bölümünün ise kampüs içerisinde yer alan, büyük kapasiteli ve “oda tipi” hapishaneler olması yapısal bir dönüşümün göstergesidir.

Hapishane sayısı azalırken hapishanelerdeki yapısal dönüşüm nedeniyle kapasite sayısı ise artmıştır. 2000 sonunda 73.769 olan kapasite, 2016 başında 180.256’ye çıkarılmıştır. Bu sistemli dönüşüm 2015 yılında da devam etti. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün 2 Şubat 2016 tarihli verilerine göre 2015 yılı içerisinde 15 ilçe hapishanesi kapatılırken 18 yeni hapishane açıldı.

Mimaride yaşanan bu dönüşüm bir bütün olarak “ceza infaz sistemi rejimi”nde yaşatılmak istenen dönüşümün bir parçası olarak görülebilir. Sadece mimari değil, yasalar ve hapishanelerde gündelik yaşantı da merkezi olarak değiştirilmek istenmektedir. 2015 yılının ilk yarısında yoğun olarak tartışılan *Ceza İnfaz Kurumları Güvenlik Hizmetleri Kanun Tasarısı* bu dönüşümün ifadesidir. Tasarı, hapishanelerde dış güvenliğin jandarmadan alınıp yeniden düzenlenmesinin yanı sıra mahpuslara karşı kapalı alanlarda kimyasal silah, toz, gaz, basınçlı su ve güvenlik köpeklerinin kullanılabilmesi, olağanüstü aramaların yapılabileceği, hapishanelerde kavgaya, kargaşaya hallerinde infaz koruma memurlarına ateşli silah kullanma yetkisinin verilebileceğini öngörmektedir.

STÖ'lerin ve Politika Yapıcıların Rolü ve Sorumluluğu

Bu rakamların ve analizlerin ardından, yazının girişinde yer alan tartışmaya, “total kurumlar” ve onların patolojik karakteri olarak “şiddet” konusuna tekrar dönebiliriz. Hapishanelerin bu patolojik özelliğini kabul ettikten sonra, hapishanesiz bir toplum tasavvur etmek, bu gerçekleşinceye kadar da bu patolojiyi geriletebilmek sorumluluğu ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu rol ve sorumluluk devlet kurum ve kuruluşlarından ziyade sivil toplum örgütlerine düşmektedir. Kapalı kurumların şiddet içeren yanını olabildiğince denetim altında tutabilmek, buraları insan hakları ve insan onuruyla “olabildiğince” uyumlu hale getirmek sivil toplum örgütlerinin müdahalesi ve müdahilliği ile mümkündür ancak. STÖ'lerin dışlandığı, dışında tutulduğu “iyileştirme” çalışmalarının başarılı olabilmesinin imkânı yoktur. Bu kurumlar için “sivil” izleme yapılması elzemdir.

Bu mecburiyet karşısında asıl sorumluluk ise devlete, politika yapıcılara aittir. STÖ'lerin sürece müdahil olabilmesinin kanallarını yaratacak ve bu müdahilliği yasal bir çerçeve içerisinde güvenceye kavuşturabilecek olan devlettir, politika yapıcılarıdır. Politika yapıcıların ve ilgili devlet kurumlarının bu konuda isteksiz olması STÖ'lerin elini kolunu bağlayan bir duruma yol açmakta ve bu alanda çalışma yürütmeyi imkânsız kılmaya da oldukça zorlaştırmaktadır. Kapalı kurumlar bir yana, bir devlette STÖ'lerin kamuya ne kadar müdahil olabildiği o devletin demokratikliğinin başlıca kriterlerinden biri olarak görülebilir. Türkiye'nin bu konudaki karnesi ise ne yazık ki yeterince iyi değildir.

Türkiye’de STÖ’lerin hapisanelerde çalışma yürütebilmesinin, izne tabi olsa da hapisanelere rahatça girebilmesinin ve hapis-hane idaresi, personeli ve mahpuslarla görüşmeler yapabilmesinin kolay olduğunu söylemek mümkün değildir. Buralar “kapalı kurum” nitelendirmesinin hakkını verecek şekilde STÖ’lere “kapalı”dır. Zaman zaman Adalet Bakanlığı’nın izni ile buralara giriş mümkün olsa dahi, ne STÖ’lerin ne de bu alanda araştırma yürüten akademisyenlerin ve araştırmacıların hapisanelerde rahatça çalışma yürüttüğünü söyleyemeyiz.

Bu konudaki bir diğer sıkıntıyı ise bilgi edinme hakkı önündeki engeller oluşturmaktadır. Derneğimiz, “Bilgi Edinme Başvurusu” aracılığıyla bilgi edinme hakkını yoğun bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Ancak yaptığımız bilgi edinme başvurularının önemli bir kısmı “talep özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektirdiğinden yerine getirilememiştir” denilerek yanıtız bırakılmaktadır. Bir ülkenin Adalet Bakanlığı’nın hapisanelerinin mevcudunu; kadın hapisaneleri dışında kaç kadın mahpusun hangi hapisanelerde, çocuk hapisaneleri dışında kaç çocuk mahpusun hangi hapisanelerde tutulduğunu; toplam emanet paranın ne kadar olduğunu, bu emanet paradan ne kadar emanet para faizi elde ettiğini; LGBTİ mahpusların kaçının hangi hapisanelerde tutulduğunu bilmemesine imkân var mıdır? Ancak bu ve benzeri sorularımızın hepsi yukarıda belirttiğimiz inandırıcılıktan uzak, hazır kalıp cümleyle cevaplanmakta, daha doğrusu yanıtız bırakılmaktadır. Bilgi edinme başvurularının cevapsız bırakılması devletin bu konuda yeterince istekli olmadığını göstergesi olarak görülebilir.

Biz STÖ'lere "kapalı kurumları" faaliyetleri ve üretimleri aracılığıyla görünür kılmak sorumluluğu, devlete ve politika yapıcılara ise STÖ'lerin müdahil olabilmesinin önünü açmak görevi düşmektedir.

Neden Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar?

Derneğimiz kurulduğu 2006 yılından bu yana sosyal bilimler literatüründe "dezavantajlı gruplar" olarak da nitelendirilen ancak bizim "özel ihtiyaçları olan" demeyi tercih ettiğimiz ve doğru bulduğumuz mahpus gruplarıyla ilgilenmektedir. Özellikle 2012 yılında "Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi"ne başlayarak ve 2013 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç İle Mücadele Ofisi'nin "Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı"nın Türkçe çevirisin yapıp basarak bu konudaki çalışmalarını sistemli ve sürekli hale getirmiştir.

Hapishaneler ve mahpuslar söz konusu olduğunda genel algı, hem hapishaneleri hem de mahpusları tarihten ve kendi içi ayırımlarından azade bir şekilde, bir bütün olarak düşünmek yönündedir. Oysa bu doğru değildir. Ne hapishaneler ne de oralarda tutulan mahpuslar tek tiptir. Mahpus denildiğinde, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, genç, yabancı, LGBTİ, ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü, hasta, çocuğuyla beraber hapiste tutulan kadın, hamile kadın gibi özel ihtiyaçları olabilecek pek çok mahpus grubunu düşünmek yerine soyut bir mahpus düşünmek demek aslında doğallığında erkek, sağlıklı, orta yaşlı, Türk, Müslüman, Sünni bir tip düşünmek demektir. Bunun kendisi bir ön kabul haline gelmekte ve ha-

pishanelere dair politika üretilirken de özel ihtiyaçları olan mahpuslar göz ardı edilmektedir.⁷ Bu göz ardı edişin doğal sonucu ise “kötü muamele”dir.

Kötü muamele sadece darp etmek veya fiili bir tavır alısla olmaz. Özel ihtiyacı olan insanların bu ihtiyaçlarını karşılamamak ve “tüm insanlara eşit yaklaşıyoruz, kimseye ayrıcalık tanıyamayız” denilerek sözde “eşitlikçi” bir gerekçeyle insanları ihtiyaçlarından mahrum bırakmak da kötü muameledir. Örneğin ortopedik engelli bir mahpusun koğuşunda rahat hareket etmesine, sosyal faaliyetlerden ve alanlardan yararlanmasına olanak sağlayacak düzenlemeleri yapmamak onu yatağa mahkûm etmek, fiili tecrit uygulamak anlamına gelmektedir. Bu özel ihtiyaçlar göz ardı edilemez. Göz ardı edildiğinde bu ihtiyaca sahip kişiler kötü muameleyle karşı karşıya kalırlar. Bu kötü muamelenin gerekçesi de “eşitlik” olamaz. “Eşitlikçi” değil “eşitleyici” bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.⁸

Derneğimiz, özel ihtiyaçları olan mahpuslara yönelik çalışmalar yürütürken ihtiyaçlarının giderilmemesi yoluyla kötü muamele edilmesini engelleyebilmek ve özel ihtiyaçları olan mahpus gruplarının durumlarını ortaya koymak, sorunlarını görünür kılmak ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmak amaçlarıyla hareket etmektedir. Bu mahpus gruplarının uğradığı hak ihlallerini ve

7 Bu konuda ayrıntılı bir yazı için bakınız Mustafa Eren, “Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar”, Teorik Bakış, sayı 4, Mayıs 2014

8 “Eşitlikçi değil eşitleyici yaklaşım” sözü derneğimizin 14 Aralık 2015 tarihinde gerçekleştirdiği “Ankara’da Hapishaneleri Konuşuyoruz” başlıklı sempozyumunda çocuk hakları konusunda çalışmaları ile bilenen avukat Seda Akço Bilen tarafından kullanılmıştır.

maruz bırakıldıkları kötü muameleyi geriletebilmek ancak bu ve benzeri çalışmalarla mümkün olacaktır.

Murat Yurtgöl'ü Sevgiyle Anıyoruz...

Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar'a yönelik çalışmalarımızın emekçilerinden olan ve "Ağırlaştırılmış Müebbet Hükümlüsü Mahpuslar Alt Ağı" temsilciliğimizi yürüten Murat Yurtgöl, 20 Temmuz 2015'te, Suruç Katliamında hayatını kaybetti. Kendisini sevgiyle anıyor ve ışıklar içerisinde uyumasını diliyoruz.

Mustafa Eren

CİSST/TCPS Yönetim Kurulu Başkanı
Temmuz 2016

GİRİŞ

Yabancı uyruklu mahpuslar genel tanım itibariyle hapisanesinde tutuldukları ülkenin vatandaşı olmayan kişilerdir. O ülkede yaşayan, dili ve kültürü bilen kişiler olabilecekleri gibi turizm, öğrenim gibi sebeplerle kısa süreliğine uğramış ya da o ülkede yalnızca bir geçiş noktası olduğu için bulunan kişiler de olabilirler.

Yabancı uyruklu mahpusların sayısı tüm dünyada artış göstermektedir. Bu artışın sebepleri arasında küreselleşme ve göç de, insan ya da uyuşturucu ticareti gibi ulusal sınırları aşan suçlar da sayılabilir.¹ Avrupa Denetimli Serbestlik Konfederasyonu'nun açıkladığı rakamlara göre, 2014'ün Ekim ayında dünya çapındaki yabancı uyruklu mahpus sayısı takriben yarım milyon olarak tahmin edilmiştir. Bazı Avrupa ülkelerinden örnek vermek gerekirse İspanya hapisanelerinde tutulan yabancı uyruklu kişi oranı 2000 yılında yüzde 19,9 iken, 2013 yılında yüzde 30'a ulaşmıştır.² 2015 yılı sonunda Yuna-

1 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, çev. Ömer B. Albayrak, CİSST, İstanbul 2013, s. 80

2 Penal Reform International, *Global Prison Trends 2015*, London: Penal Reform International, 2015, s.18

nistan'daki yabancı uyruklu mahpus oranı yüzde 54,7³, İtalya'da ise (çocuklar hariç) yüzde 33,2'dir.⁴ Verileri görece güncel olmamakla birlikte, bazı orta doğu ülkelerinde de oranın hayli yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin Birleşik Arap Emirlikleri hapishanelerindeki yabancı uyruklu mahpus oranı 2006 yılında yüzde 92,2⁵, Katar hapishanelerinde 2008 yılında yüzde 73,3'tür.⁶

Bu yüksek oranlara ve süregelen artışa rağmen, ülkelerin çoğunda yabancı uyrukları kişilerin adalet sistemi içerisinde özel ihtiyaçlarının karşılanarak yer alması için idari bir strateji bulunmamaktadır.⁷ Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal mevzuatına göre de durum pek farklı değildir. Cezanın infazı sürecinde yabancı uyruklular ve Türkiye vatandaşları hemen hemen eşit haklara sahiptir. Bu da yabancı uyruklu mahpusların özel ihtiyaçları sebebiyle, pratikte eşitsizliğe ve haksızlığa uğramalarına yol açar. İdari stratejilerin eksikliğine, sosyal destek mekanizmalarının hapishanelere erişiminin olmayışı da eklenince yabancı uyruklu mahpuslar hapishanede birçok ayrımcılık, hak ihlali ve engelle karşılaşmaktadır.

Türkiye'de Yabancı Mahpus Olmak isimli bu çalışma hem yabancı uyruklu mahpusların özel ihtiyaçlarına dikkat çekmek için bazı tespitler, hem de uğradıkları hak ihlalleri ile mücadele etmek amacıyla bazı öneriler içermektedir. Şüphesiz ki, bu minvalde çalışmaların artırılması, içeriklerinin geliştirilmesi ve hapishanelerdeki insan hakları ihlallerinin geriletilebilmesi için karar verici mercilerin sivil toplum ve akademiyle işbirliğine, bilgi paylaşımına açık olması elzemdir.

3 <http://www.prisonstudies.org/country/greece>

4 <http://www.prisonstudies.org/country/italy>

5 <http://www.prisonstudies.org/country/united-arab-emirates>

6 <http://www.prisonstudies.org/country/qatar>

7 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, *Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı*, s. 81

Türkiye Hapishaneler Enformasyon Ağı projesi kapsamında hazırlanan bu kitabın yazım aşamasında Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nin (CİSST) yabancı mahpuslar hakkında yazdığı raporlar ve güncel bilgi edinme başvuruları temel kaynak olmuştur. Bunların dışında 3 yılı aşkın süredir yazıştığımız yabancı uyruklu mahpusların seslerini duyulur kılmak adına mektuplarından çeşitli alıntılara yer verilmiştir.

Proje süresince yabancı ve mülteci hakları alanında çalışan dernek ve kurumlarla⁸ toplantılar gerçekleştirilmiş, edinilen bilgiler çerçevesinde ortak çalışma imkânları tartışılmıştır. Ek olarak, bazı konsolosluk ve elçiliklerle bir araya gelinerek çalışma alanları ve kendi uyruklarından mahpuslara ilişkin stratejileri konuşulmuştur. Bu toplantılarda edinilen bilgiler de bu kitabın kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

8 Uluslararası Af Örgütü, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Onar, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Göçmen Dayanışma Ağı.

SAYISAL VERİLER

Önsözde de belirtildiği üzere, kendine has sınırlamaları nedeniyle Türkiye hapishanelerine dair bilgi edinme yolları oldukça sınırlıdır. Sivil toplum örgütleri, bağımsız araştırmacılar ve akademisyenlerin gözlem yapacağı, üretimde bulunabileceği bir zeminin hapishanelerde var olmaması nedeniyle yasal bilgi edinme yolları, başvurular ve soru önergelerinden ibarettir.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, yabancı mahpuslara ilişkin düzenli olarak istatistiki veri yayınlamamaktadır. Elimizdeki en güncel veri Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nin (CİSST) 5 Temmuz 2013 tarihli başvurusuna gelen cevaptır. CİSST, güncel verileri elde edebilmek için daha sonra birkaç defa daha başvuru yapmış, ancak sonuncusu 29 Nisan 2015 tarihinde yapılan bu başvurulara “özel bir çalışma, araştırma ve inceleme gerektirdiğinden” bilgi içermeyen cevaplar verilmiştir. Verdiği son cevaplardan da anlaşılmaktadır ki, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ya hapishanelerinde tuttuğu yabancı mahpusların sayısına ve uyruğuna göre dağılımını içeren bilgilere sahip değildir; bu bilgileri elde etmesi için “özel bir çalışma, araştırma ve inceleme” yapması ge-

rekmetektedir ya da bu bilgilere sahiptir ancak bunları sivil toplumla paylaşmak istememektedir.

15 Nisan 2013 tarihli verilere göre Türkiye hapisanelerinde 122 ülkeden 2.222 yabancı mahpus tutulmaktadır.⁹ Bu mahpusların 1.109'u hükümlü, 1.113'ü tutuklu; 1.871'i erkek, 351'i ise kadındır.

2013 yılında Türkiye hapisanelerinde en fazla uyruğu olan 10 ülke ve mahpus sayıları şu şekildedir:

Türkiye'de En Fazla Mahpusu Bulunan 10 Ülke	
İran	376
Suriye	195
Nijerya	157
Türkmenistan	152
Gürcistan	130
Bulgaristan	111
Azerbaycan	60
Afganistan	56
Romanya	51
Bolivya	44

Bu 10 ülkenin uyruğundaki mahpuslar, Türkiye'deki yabancı mahpusların 1.332'sini oluşturmaktadır. Geriye kalan 890 mahpus 112 başka ülkenin uyruğundadır.

Daha güncel verileri ise Malatya Milletvekili Veli Ağbaba'nın 20.12.2013 tarihinde verdiği soru önergesine dönemin Adalet Bakanını Bekir Bozdağ'ın 20.01.2015 tarihinde verdiği cevapta bulabilmek mümkün. Bu cevaba göre 05.05.2014 tarihi itibarıyla, ceza infaz

9 "Türkiye'de Yabancı Mahpuslar" THEA Sitesi, <http://www.thea.org.tr/?q=node/111>
Erişim Tarihi 25.01.2016

kurumlarında 1.324'ü hükümlü ve 1.131'i tutuklu olmak üzere toplam 2.455 yabancı uyruklu kişi tutulmaktadır. Yine bu soru önergesine verilen cevaptan öğreniyoruz ki, 2000 yılından bu yana toplam 32 yabancı hükümlü kendi talebi üzerine ülkesine nakledilmiştir ve 41 yabancının ülkelerine nakil işlemleri de devam etmektedir.¹⁰ Her ne kadar sayısal veri içerse de, bir milletvekilinin başvurusuna 1 yıl sonra, 9 ay önceye ait bilgilerle cevap verilmesi soru önergelerinin işlevliliğini de sorgulatmaktadır.

Giriş bölümünde belirtildiği üzere yabancı mahpusların dünya çapındaki sayısının arttığı, Türkiye'nin de hızla ve yoğun şekilde göç aldığı, hatta sıkça bir geçiş noktası olarak kullanıldığı hesaba katılırsa, Adalet Bakanlığı'nın neredeyse iki senedir yabancı uyruklu mahpus sayısını açıklamaması oldukça düşündürücüdür. Oysa toplam sayının ve ülkelere göre dağılımının sivil toplumla paylaşılması, aşağıdaki bölümlerde anlatılan genel sorunların giderilmesinde ve farklı ülke vatandaşlarına özgü ihtiyaçların karşılanmasında yöntemler belirlemek için atılması gereken ilk adımdır.

10 Bekir Bozdağ'ın cevap verdiği 20.01.2015 tarihli soru önergesi, Esas Numarası: 7-36179sgc

YABANCI UYRUKLU MAHPUSLARIN ÖZEL İHTİYAÇLARI, YAŞADIKLARI ZORLUKLAR VE KONUYA GETİRİLEN ÖNERİLER

Türkiye hapishanelerinde kalan yabancı mahpuslardan edindiğimiz bilgiye göre Türkiye sınırları içerisindeyken hapsedilen, kimsesi olmayan, maddi veya manevi destek görmeyen mahpuslar sayıca fazladır. Mahpusların yabancı uyruklu olmalarının dışında etnisite, ırk, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gibi özgün durumları sebebiyle de farklı, özel ihtiyaçları bulunmaktadır. Örneğin yabancı uyruklu bir kadın mahpus için ailesinden uzak kalmanın vermiş olduğu olumsuz etkilere damgalanma ve taciz edilme korkusu eklenebileceği gibi, hapishanede çocuğu ile kalan yabancı uyruklu bir kadının ihtiyaçları da diğer mahpusların ihtiyaçlarından farklılık gösterecektir.

Mahpuslardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda yaşanan sorunları dil ile ilgili engeller, adalete erişim, sağlık hizmetlerine erişim, ziyaretçi kabul ve telefon ile haberleşme hakları, nakil, kültür ve din, ayrımcılık, maddi sorunlar, göçmen statüsünde olma başlıkları altında toplayabiliriz. Bu başlıklar altında tecrübe edilen sorunlar her ne kadar yabancı uyruklu mahpusların geneli için geçerli olsa da, yukarıda bahsedilen sebeplerle yabancı uyruklu mahpus gruplarından kadınlar, çocuklar ve LGBTİ'lere ayrıca değinilecektir.

DİL İLE İLGİLİ ENGELLER

Bu bölümde aktarılacak olan özel ihtiyaçlardan da anlaşılacağı gibi, dil ile ilgili engeller yabancı mahpusların tecrübe ettiği birçok sorunun temelini teşkil eder. Diğer bir deyişle yabancı mahpusların maruz kaldığı hak ihlallerinin başlıca sebebi anlayabilecekleri bir dilde konuşabilen personelin ve yine bu dilde hazırlanmış olan bilgilendirici metinlerin olmayışıdır. Bu sebeple adalet ve sağlık başta olmak üzere, diğer mahpuslar için görece erişilebilir olan tüm hizmetler yabancı mahpuslar için imkânsızlaşır; bu imkânsızlık kimi zaman hayatlarını dahi tehdit eder.

Yabancı mahpuslar gözüaltına alınmalarıyla birlikte sorunlar yaşamaya başlamaktadır. Sorguları dil bilmeyen kolluk kuvvetleri tarafından yapılmakta, savcılık aşamasında kendilerini ifade etmede yaşadıkları sorunlar nedeniyle tutuklanabilmektedirler. Zira aynı dili konuşmayan insanlar birbirini ya anlamaz ya da yanlış anlar. Hatta mülteci statüsünde görülmesi gereken yabancıların bu sebeple tutuklandığı ve hapishaneye gönderildiği durumlarla dahi karşılaşmaktadır.

Türkiye'nin ulusal mevzuatına göre, hapishanede yaşamak için gerekli olan bilgiler (disiplin suçları ve cezaları, bilgi edinme ve şikâyet yolları,

hak ve sorumlulukları vs.) “Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu hükümlülere kendi dilinde, mümkün olmadığında İngilizce, Fransızca veya Almanca olarak bildirilir.”¹¹ Fakat CİSST’e gelen mahpus başvurularından yola çıkarak bu tüzük maddesinin pratikte işlemediği söylenebilir. Zira sorumluluklarını bilemeyen yabancı uyruklu mahpuslar sırf bu yüzden disiplin cezası alabilmekte, haklarını bilemeyen mahpuslar hak ihlaline uğradığını anlayamamakta, uğradığı hak ihlali için hangi merciye nasıl başvuru yapacağını bilemeyenler haklarını arayamamaktadır. Tüm bunları bilse dahi ihtiyacı olan dilekçeyi Türkçe yazamayan yabancı mahpusların hapisane hizmetlerine erişiminde aksamalar yaşanmaktadır. Sağlık Hizmetlerine Erişim bölümünde açıklanacağı üzere bu aksamalar hayati önem taşıyabilmektedir.

Yabancı uyruklu mahpusların Türkiye hapishanelerinde dil ile ilgili yaşadığı sorunların bazıları bu konuda örnek gösterilebilir. CİSST’in bir büyükelçilik ile yaptığı görüşmede, ülkelerinin vatandaşı olan mahpusların çok az Türkçe bildikleri için hapisanede atölyelere ya da kurslara katılma imkânlarından haberdar olmadıkları öğrenilmiştir. Ayrıca dil, yol bilmemeleri ve kendilerine yol haritası sağlanmaması sebebiyle kapalı hapisaneden açık hapisaneye belirtilen sürede geçemedikleri de bu görüşmede ifade edilen sorunlardan biridir.

CİSST’in 29 Nisan 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı’na yaptığı bilgi edinme başvurusuna gelen cevapta Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Türkiye hapishanelerinde, Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Merkezleri işbirliğiyle “Yabancılar için Türkçe” kursları açılmakta olduğunu ifade etmiştir. Bu kursların açılmakta olduğu bilgisi her ne kadar umut verici olsa da dillerini konuşan personelin istihdamı ya da profesyonel tercüme desteğinin, yabancı

11 Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük madde 68 (1)

uyruklu mahpusların Türkçe öğrenmesinden daha önemli ve vazgeçilmez olduğu unutulmamalıdır.

Benim gidenim gidenim olmadığı için maddi durumumda çok burda cezaevinde iş var ama cezamdan dolayı ve yabancı olduğum için bana iş vermiyorlar bu nedenle ihtiyaçlarımı alamıyorum çok sıkıntı ve zorluk yaşıyorum yaşam çok tek kişilik kapı kapak bir odada psikolojim bozuluyor havalandırmaya sadece 4 saat çıkıyoruz bazı kurslara çıkıyoruz ama benim durumum olmadığı için ben çalışmak durumundayım iş imkanı var sadece Türk vatandaşı olmadığım için ve cezamdan dolayı çalışamıyorum

Yine, T.C vatandaşı olmadığımız için cezaevinde bazı kurslara (bilgisayar, resim, saz vb.) gidemiyoruz. Kursu gidebilmek için T.C kimlik numarası şartı var. Böyle olunca gidemiyoruz. Bu konuda daha önce böyle bir sıkıntı yoktu. Son yıllarda çıkan gıda-güç-gelirlerden dolayı bu sıkıntı ortaya çıktı.

Dil ile ilgili engelleri aşmak adına İngiltere ve Galler'in Hapishane Hizmetleri, konsolosluk çalışanlarının hapishane koşulları hakkında bilgilenmeleri ve ülkelerinin vatandaşlarına profesyonel hizmet sağlamaları için iki yılda bir toplantılar düzenlemektedir.¹²

12 Ayşegül Algan, LGBTİ, Yabancı Uyruklu ve Engelli Mahpuslar İçin Uluslararası İyi Örnekler ve Öneriler, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 199-223

Öneri

Hukuki prosedürler, hapishane kuralları, dilekçe örnekleri ve diğer bilgilendirici notlar yabancı uyruklu mahpusların konuştukları dillere (en azından ortak dil olarak İngilizce'ye ve her yıl yenilenmek kaydıyla o yıl en fazla konuşulan üç dile) çevrilmeli, gerekirse konsolosluklardan çeviri desteği talebinde bulunulmalıdır. Bu metinler mahpusa hapishaneye girdiği gün verilmeli, ihtiyaç halinde metinde anlaşılmayan kısımlar açıklanmalıdır. Bu bilgilendirici metinde konsolosluk yetkililerine nasıl ulaşabilecekleri, hapishanenin koşulları, mahpusların hakları ve nakil işlemleri açıklanmalıdır.

İngiltere ve Galler örneğinde olduğu gibi, yabancı mahpusların bulunduğu hapishanelerin idaresi tarafından ilgili diplomatik temsilciliklerle düzenli toplantılar düzenlenmeli; bu yolla hem güncel bilgilendirme yapılmalı, hem de işbirliği geliştirilmelidir.

Hapishane idaresi tarafından mahpusun kendini ifade edebilmesi ve ona anlatılanı anlaması için gerekli olan tercüme desteği sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra mahpuslar istediği takdirde Türkçe kurslarına erişebilmelidir.

ADALETE ERİŞİM

Önceki bölümde değinildiği üzere, adalete erişim konusunda yaşanan sıkıntıların temelinde de dil ile ilgili engeller gelmektedir.

Her şeyden evvel, baroların atadığı dil bilmeyen avukatlar yabancı mahpusların savunmalarını yapmak durumunda kalmaktadır. Avukat atamalarının davadan birkaç saat önce yapılıyor olması, avukatın davayı inceleyememesine ve uygun bir savunma geliştirememesine neden olmaktadır.¹³

Kısa bir anda tutuklanan (Filipinli) bir arkadaş kuşafet ettiği-
yacağını dile getirdi ve imkânlar dahilinde teli yolladık fakat
tutuklanırla teli hiç acılmadan geri yollandı. Orada kalan
bir arkadaş bize durumunu anlattı fakat Mahkumlar Birliğinde
cezaevinde olmamız imkânlarımızı sınırıyor. Bu arkadaşın
durumu farklı ve acanımızca önem arz ediyor zira kendisi
"İsrail" üzerinde yakalanan hiç bir şey olmamasına rağmen
polislerin kendisini hava alanında tutuklayıp, uçuşkurucu Frans-
ızlardan 12 yıl ceza aldığını söylüyor. Diğer köş- bir durum ise
sadece 1 kez Avukatı görebilmiş ve bir daha görememiş. Enan
dosyası yığılta yığılta bırakılmış ancak durumu hakkında hiç bir
Malumat yok. Tek isteği Nisin ceza aldığını öğrenmek ve bir
Avukat ile görüşebilmek. Konsolosa ise 1 defa görüşme ve bir daha
görmemiş.

13 Arın Gül Yeniaras, Türkiye Hapishanelerinde Yabancı Olmak ve Uluslararası Mevzuattan Öneriler, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 138

Yabancı uyruklu mahpusların yaşadığı bir diğer sorun da hüküm giymelerinin ardından Türkiye'de hiçbir tanıdığının olmaması durumunda devletin atadığı vasilerdir. Mahpusların devlet tarafından atanan vasileri hiç göremediği, onlarla iletişime geçemediği durumlar söz konusudur ve bu durumda vasisi tarafından yürütülmesi gereken tüm resmi işleri aksatabilmektedir.

olmanız. Sorunum cezaevine girib hükümlü olduğum zaman bu devlet tarafından bana atanan vasi sorunum. Eşim Kütahyalı olduğü için bana ordan bir vasi atanmıştı 2006 tarihinde. Ancak kendisini ne bir defa gördüm ne de tanıdım. Bu nedende tüm resmi evrak konularında zorluk yaşadım. Biliyorsunuz hükümlü olduğumuz için söz hakkı sadece onda oluyor. Yıllardır uğraştıktan sonra 2014 yılında kendi isteği ile vasiliyimden geri çekildi. Mahkeme benden yeni vasi talep etti ancak ben burda kimseği tanımadım. Eşim için isim veremedim. Bir vasi arkadaşlarımla ailelerinden isim verdim ancak mahkeme sonucu 10 aydır bana bildirilmedi. Ailem benden çok uzakda 13 yıldıdır bir defa görüşemedim. 13 yıldır cezaevinde hep kendi ayaklarım üzerinde bir şeyler yaparak durdum. Ancak bu cezaevinde sigortalı iş dışında maddi durumu muayy sağıyacak hiç bir şey yapamıyoruz. Türk vatandaşlığına geçib kimlik alamadığım içinde onda bile kalınamıyorum.

Kendimle ilgili neredeyse yıllardır uğraştığım ancak bir türlü çözemediyim bir sorunun içerisindeyim. Sizden ricam bu sorunu çözmemde mümkünse bana yardımcı olmanız. Sorunum cezaevine girib hükümlü olduğum zaman bu devlet tarafından bana atanan vasi sorunum. Eşim Kütahyalı olduğü için bana ordan bir vasi atanmıştı 2006 tarihinde. Ancak kendisini ne 1 defa gördüm ne de tanıdım. Bu nedende tüm resmi evraklar konusunda sorun yaşadım. Biliyorsunuz hükümlü olduğumuz için söz hakkı sadece onda oluyor. Yıllardır uğraştıktan sonra 2014 yılında kendi isteği ile vasiliyimden

geri çekildi. Mahkeme benden yeni vasi talep etdi ancak ben burda kimseyi tanımadığım için isim veremedim. (A.M. Azerbaycan, Kadın, Sincan 1 No'lu F Tipi Hapishanesi)

Ben 9 yıldır cezaevindeyim ve cezam ağırlaştırılmış müebbet hapsi yatıyorum tek kişilik odada yatıyorum. Ailem yurtdışında olduğu için benim ziyaretime gelemiyorlar. Benim de burada Türkiye'deki kimsem yok vasimde devlet tarafından verildi ama bana hiçbir faydası yok onu hiç görmedim bu kadar sene içinde hiç bana bir kere bile gelmedi. Ben çok dilekçe yazdı benim yanıma gelsin diye ama bir türlü ulaşamadım. (V.S., Moldova, Kadın, Sincan 1 No'lu F Tipi Hapishanesi)¹⁴

Öneri

Adalet Bakanlığı ile Barolar arasında gerçekleştirilecek koordinasyonla dil bilen avukatların yabancı mahpusların avukatlığını üstlenmeleri sağlanmalıdır. Yabancı mahpuslara adalete erişimlerinde destek veren örgütler ve onların iletişim bilgileri hakkında bilgi verilmelidir.

Yabancı uyruklu mahpuslara atanan vasilerin durumu belirli süreler içinde kontrol edilmeli, vasinin yetemediği durumlarda mahpusun mağdur olmasını engelleyecek farklı yöntemler devreye sokulmalıdır.

Hapishanelerde bulunan yabancı mahpusların sığınma talebinde bulunabileceği de göz önünde bulundurularak, kendilerine bu konuda gerekli bilgiler verilmeli ve sığınmacılarla ilgili çalışan STÖ'lerle işbirliği yapmak bir idari strateji haline getirilmelidir.¹⁵

Bazı Belçika hapishaneleri avukatlar tarafından düzenlenen "yabancı

¹⁴ Alıntılardaki imla hataları ve anlatımlardaki bozukluklar yabancı mahpusların kendilerine aittir. Mektuplar aslına uygun olarak aktarılmıştır.

¹⁵ Ayşegül Algan, s. 210.

mahpuslara yönelik bilgilendirme seansları" gerçekleştirmektedir.¹⁶ Çek Cumhuriyeti, Malta ve Macaristan gibi bazı ülkelerde sivil toplum örgütleri yabancı mahpuslara ücretsiz hukuki destek sunmaktadır.¹⁷ Bu iyi örnekler Türkiye hapishanelerinde de sağlanabilir. Ayrıca İngiltere İstanbul Başkonsolosluğu Türkiye'deki yabancı dil bilen avukatların listesini internet sitesinde yayınlamıştır.¹⁸ Benzeri şekilde hazırlanmış, farklı yabancı diller bilen avukatların listeleri de barolar, konsolosluklar işbirliğiyle hazırlanmalı ve mahpusların erişimine açılmalıdır.

16 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, s. 92.

17 Ayşegül Algan, s. 199-223

18 A.g.e. s. 206

SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM

Tıpkı adalete erişimde olduğu gibi sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sorunların da başlıca kaynağı dil ile ilgili engellerdir. Türkçe bilmeyen bir yabancı mahpus, hapishane çalışanları dil bilmediği ve hapishane idaresi tercüme hizmeti sağlamadığı durumlarda sağlık hizmetlerine erişmekte sorun yaşamaktadır.

Mahpusun revire çıkmak için Türkçe dilekçe yazması gerekmekte, Türkçe bilmediği durumlarda koğu arkadaşlarından yardım istemektedir. Bu durumda dilekçenin yazılması diğer mahpusların inisiyatifine bırakılmış olur. Revire çıkabildikten sonra da dil ile ilgili engel belirleyici olmaktadır. Revir doktoru ya da sağlık personeli dil bilmediğinde hastalıkların teşhis ve tedavisinde gecikmeler ve problemler yaşanabilmektedir.

3 haftada bir kemoterapiye gitmem gerekiyor ama 4 haftada 1 gidebiliyorum. Bu durumu 2 kez yaşadım. Bir hafta geciktığım için tedavim sağlıklı olmuyor. Hastanede doktorum konsolosu aradı. 'İçecek suyu bile yok' demiş. Konsolos da, 'O onun sorunu' diye cevap vermiş. Konsolosluk hiç ilgilenmedi.

Doktorum süt alıyor. Kurum müdürü ziyaretime geldi. Orada bulunanlar doğum günümde bana su ve kek aldılar. (M. W., Güney Afrikalı, Kadın, Bakırköy Kadın Hapishanesi)¹⁹

Komşum İran vatandaşı E. vardır. Hastadır. Hastalığını doktora anlatmak ve muayene kabul etmesi konusunda utanıyor. Mutlaka doktora gitmesi için onu ikna ettim. Bu sefer Türkçe bilmediği için (sadece Frasça ve Kürtçe biliyor) ifade sorunu çıktı. Onun isteği üzerine bir dilekçe revire çıkması için yazdım. Bir sayfada onun hastalığını izah ederek yazdım. Cezaevi doktoruna (aile doktoru-iyi bir doktordur) yazıyı verdi. Doktor da E. hastahaneye gitmesi için sevki çıkarıyor. Orada E. dil bilen kimse olmadığı için doktor orada bulunan bir hasta arkadaşım aracılığıyla "Sevki çıkardığını E. iletmesini istemiş. O arkadaş da Türktür ve E. dili bilmediği için el ve mimik işaretlerle anlatmaya çalışmış E. hastanede hastalığını doktora anlatması için tekrar E. bir sayfa yazdım. Doktorlar ve E. birbirleriyle konuşmamışlar. Üç (3) adet ilaç vermişler. (Muayene de yapmışlar). E. okuması olmadığı için ve odada bulunan diğer arkadaşı da Türkçe bilmediği için ilaçları nasıl kullanacağını bilmiyor. Reçeteleri bana gönderdi. İlaçları nasıl kullanacağını sözlü olarak tarif ve izah ettim. Ama bir ilaç vardı ki sözlü olarak yetmiyor, göstererek tarif etmek gerekirdi. Bunun imkan ve koşulları da yoktur. Şimdi E. odasını değiştirmişler. Ona ulaşmak da zordur. Ama tedavisi nasıl sonuç alıyor bilmiyorum. (K.B., Suriyeli, Erkek, Sincan 2 No'lu F Tipi Hapishanesi)

19 Zeynep Alpar, Yabancı, Hasta ve Mahpus: Bakırköy Kadın Hapishanesi'nde Yaşamak ya da Yaşayamamak, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 156-179

"Gökten kızı kafaşa katabilir" vb. Sağlık Kurulunu ayrı bir Raporu almışım. Bu Raporu size yolluyorum. Bu Raporu göre F Tipi' hapishanesinde kalmamam gerekir. Bu an bulundüğüm oda sisteminde bazen tek, bazen iki kişi ve bazen kişi kalıyoruz. Yanımdaki kişiler defiyor. Buzun ısınması olarak bana yardımcı olacak kişiler yoktur. Zaten bazıları sağlık sorunları olduğu için kendilerine bile bakamıyor. Ayrıca yanımdaki kişi bir yere kadar yardımcı olabilir, ama uzun süreli olmuyor. Zaten ben ayrılaştırılmış cezası almışım, kısacası F Tipi' hapishanesinde yaşamak zordur, hareketi sınırlıdır. Kefus sisteminde sok kişi bir arada olduğu için katabilirlikler ve bana yardımcı olabilecek kişilerin sayısı sınırlıdır.

HIV pozitif olan bazı yabancı uyruklu mahpuslar, CİSST'e göndermiş oldukları mektuplarda ilaçlarına gereken sürede erişemediklerini, değişen infaz koruma memurlarına ilaç kullanımı konusunda tekrar tekrar açıklama yapmak zorunda kaldıklarını, hiçbir infaz koruma memurunun kendilerini anlayamaması sebebiyle tedavinin aksadığını, tüm bunların yanı sıra diğer mahpuslar ve hapishane personeli tarafından ayrımcılığa²⁰ uğradıklarını belirtmişlerdir.²¹

6 Ağustos 2010'da Bakırköy'e geldim ve Kenya'da kullandığım ilaç tedavisine başladım. O zaman Truvada, Kaletra ve Ziagen kullanıyordum ama birkaç ay sonra Ziagen piyasada bulunmaz oldu. İlacın gelmesi için yaklaşık iki ay kadar beklemek zorunda kaldım. Ziagen artık işe yaramayınca kadar bir süre kullandım. Doktor ilaçlarımı değiştirdi; daha sonra olumsuz sonuç veren ve bağışıklık kazandığım Stolkrin,

20 Bkz. Kitabın "Ayrımcılık" Bölümü.

21 "Jacinta, Kenya'nın Güneşini Görebilsin", Cumhuriyet Gazetesi, 24.05.2015, Erişim Tarihi: 26.01.2016

Truvada ve Kaletra kullanmaya başladım. Fakat doktor, vücudumda kambur tarzı şişlik olduğu için Kaletra'yı bırakmamı söyledi. O zamandan beri, doktorlar şu an iğnelerle beraber aldığım yeni ilaçları kullanmamı söyleyene kadar birçok ilaca karşı bağışıklık kazandım. Şu an kullandığım ilaçlar Prezista (iğne), Norvir, Issentress ve Fuzeon (iğne). Şimdi en büyük problem Fuzeon'un Almanya'dan ithal edilmesi ve her iki ayda bir getirilmesi ki bu da düzenli değil, bazen bir ay veya bir buçuk ay beklemek zorundayım. (J. O. A., Kenya, Kadın, Bakırköy Kadın Hapishanesi)²²

22. Zeynep Alpar, s. 172

RUH SAĞLIĞI

Yabancı uyruklu mahpuslar, diğer mahpuslardan farklı olarak dil engeli nedeniyle sosyalleşememekte ve ayrımcılığa uğramakta; aile ve çevrelerinden uzak olmaları sebebiyle yalıtılmış hissetmektedirler. Yabancı uyruklu olmaktan kaynaklı yaşadıkları tüm sorunlar göz önüne alındığında ruh sağlığı hizmetlerine erişimlerinin önemi de anlaşılmaktadır. Fakat yabancı uyruklu mahpusların sorunlarını bir kısır döngü hâline getirir şekilde, psikologların dil bilmemesi de bu erişimi zorlaştırmakta hatta imkânsızlaştırmaktadır.²³

Öneri

Hapishanelerde dil engeli nedeniyle yabancı mahpusların hastalıklarının teşhis ve tedavisinde sorun yaşanmaması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Hapishanelerde dil bilen (en azından ortak dil olarak İngi-

23 164.461 mahpusa, 262 sosyal çalışmacı, 524 psikolog, 480 sosyolog düşüyor. Bkz: Alpar, Z., (2015) "Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar ve İlgili Sivil Toplum Örgütleri Ağı Projesi Raporu", *Hapishanede Engelli Yabancı LGBTİ Olmak* içinde, TCPS Kitaplığı, İstanbul.

lizce) bir sağlık görevlisi istihdam edilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılması gereken bir diğer şey de tercüman istihdam edilmesidir. Mahpusların uyrukları göz önünde bulundurularak tercümanlar belirlenmelidir. Bu süreç konsoloslukların işbirliği ile ilerleyebilir. Ek olarak dil bilen personel veya mahpustan tercüme desteği alınabilir. Fakat bu durum sağlık hizmetlerinde mahremiyet hakkının ihlali sonucunu doğuracağı için çok acil durumlar hariç tercih edilmemelidir.

İnfaz koruma memurlarına sağlık sorunu yaşayan mahpuslar konusunda bilgi verilmeli, tüm personel mahpusların tedavi süreçlerini zorlaştıracak ve ayrımcılığa neden olacak durumlar konusunda uyarılmalıdır.

Tıpkı genel sağlık hizmetlerinde olduğu gibi, mahremiyet ilkesinin ihlal edilmemesi adına yabancı mahpusların yoğun olduğu hapisanelerde yabancı dil bilen psikologlar da istihdam edilmelidir. Eğer psikolog yabancı dil bilmiyorsa, bir tercüman eşliğinde mahpusa psikolojik destek sağlamalıdır. Bu süreçte konsolosluklardan ve ruh sağlığı alanında çalışan derneklerden destek istenebilir.

Kadın, LGBTİ, çocuk, sağlık sorunları olan gibi katmerli ayrımcılık ve hak ihlali yaşayan gruplara psikolojik destek konusunda öncelik verilmelidir.

ZİYARETÇİ KABUL VE TELEFON İLE HABERLEŞME HAKLARI

Türkiyeli ve yabancı mahpuslar, ziyaretçi kabulü ve telefon ile görüşme konularında aynı haklara sahiptirler. Bu hak, biri açık, üçü kapalı görüş olmak üzere ayda 4 defa ziyaret edilebilme ve haftada 10 dakika telefon görüşmesi ile sınırlıdır. Yasal olarak tüm mahpuslar eşit ziyaret ve telefon hakkına sahip olsa da, yasalardaki bu eşitlik uygulamada yabancı mahpuslar aleyhine bir zemin oluşturmaktadır. Yabancı mahpusların yakınları için ziyaret, Türkiyeli mahpusların yakınlarına göre çok daha masraflıdır ve çok daha fazla zaman almaktadır. Bu nedenle yabancı uyruklu mahpusların aileleri ziyarete çok daha az gelebilmelerine rağmen, geldiklerinde mahpuslarla görüşebildikleri süre Türkiyeli mahpuslarındaki ile aynıdır.

Bu durumu daha da zorlaştıran bir diğer etmen “adli suçlardan hükümlü ve tutuklu” yabancı mahpusların ziyaretçilerinin ziyaretten 1 hafta önce ilgili Cumhuriyet savcılığına, “terör veya örgütlü suçlardan hükümlü ve tutuklu” yabancı mahpusların ziyaretçilerinin ise ziyaretten 15 gün önce Adalet Bakanlığı’na başvurmak zorunda olmasıdır.²⁴ Zira bu prosedür, ailelerin ziyaret gününden daha önce Türkiye’ye gelmelerini ve konaklamalarını gerektirdiği için hem zaman hem de maddi giderler açısından ziyaret koşullarını ağırlaştıran bir uygulamadır. Ziyarete gelmek isteyen mahpus yakını Türkçe bilmiyorsa bu koşulların ağırlığı da katlanmaktadır.

24 Hükümlü Ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik, Dördüncü Kısım: Yabancı Uyruklu Hükümlü ve Tutuklu Ziyareti, Madde 27.

Aile ziyaretinde yaşadığım ciddi sıkıntılar oluyor. Normal koşullarda her arkadaşımın sahip olduğu haftalık görüş hakkına sahip olmamıza rağmen, yabancı uyrukluların için Her gelişlerinde Adalet bakanlığından izin alma zorunluluğu olduğu için, izin istendiğinde ise 15 gün kadar cevap ancak verilmekte. Kitleleriniz ise zaten ancak günde 1-2 defa 30 galebilme durumu oluyor. Bazen de izin yetiştirmediği için kapıdan dönmeleri de sık olmuştur. Böylece hem bu izin alma sorun yaratıyor hem de görüş hakkının ihlalinin neden olmaktadır. Oysaki aile belgelerini kullanarak bir aile tablosu idarenin ve bakanlığın elinde olması yeterli olmalı. Şu an olmamaktadır. Kitleler aşırıya bir saat görüş için tüm bu aşamalardan geçmektedir.

- Size başka bir sorun aktarmak istiyorum. Bu sorun ailelerimizi epey zorluyor. Sorun şu: Ben ve benim durumundaki olan bazı arkadaşlarım, yani yabancı mahpus statüsünde olanlar, ziyaretçilerimiz gelirken Adalet Bakanlığında izin almak zorunda kalıyorlar. Kimlik belgeleri, akrabalık derecesini vb. evrakları önce türkçe ye tercüme ediyorlar, sonra Adalet Bakanlığında gönderiyorlar. Adalet Bakanlığı 10-15 gün içinde bu belgelere bakıp uygun gördüğü halde ziyaret izni veriyor. Ziyaret izni alıp çıkmadığını dair ailelerimize tekrar sormak zorunda kalıyorlar. Böylece ziyaret tam bir eziyete dönüşüyor.

Sonra rahat yarım veya bir saat ziyaret yapabiliyoruz. Zaten artık okulu işin ve ekonomik durumları iyi olmadığı için aileler bir(i) veya 2 yılın bir seferden geliyorlar. Bunun için ziyaret saati uzatması (en azından 2-3 saate çıkarılması gerekiyor). İyi olursak bir ile aileler her bir seferinde izin alarak istemleri listelerden başlıyorlar. Bu da bürokraside sıkıntıları getiriyor. Bunun yerine, daha iyi bir fikir veya bir aile bir sefer ziyarete gelmiş ise, cezaevinde ve Bakanlığında Kayıtları vardır. Daha fazla ayrı ziyaretsiz geldi ise, tekrar istemleri yapılmasını istiyoruz. Zaten daha önce gelen bir Biletisi cezaevi idaresinde kayıtları vardır. Bu kayıtları esas alıp ve ana göre istem yaparak ziyareti gerçekleştirilmesi istiyoruz. Yani Kedi bakanlık istemler engeli çıkarıyor. Bu talep yerine gelirse iyi olur.

Ziyaretçi kabul etmekte yaşanan bu durum telefon hakkı için de geçerlidir. Yabancı uyruklu mahpuslar Türkiyeli mahpuslarla aynı haklara sahiptir. Ailesi ziyarete gelemeyen yabancı uyruklu mahpusları düşündüğümüzde telefon görüşmesinin süre sınırı mahpusların aleyhine olmaktadır. Bir diğer problem ise ülkeler arasında yapılan telefon görüşmelerinde telefon ücreti artmakta ve bu maliyet mahpusların maddi imkanlarını zorlamaktadır. Mektuplarda mahpuslar, ailelerinin ödemeli arama yapmak istediklerini fakat bu durumun mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

"Telefon belgeleri de tercüme edilerek gönderilir. Belgelerimin olduğu durumda her hafta on dakikalık görüşme hakkımızı kullanıyoruz. Bu hakkı da bir sorun bulunmamaktadır. Ama kimi arateler o belgeleri tercüme etmekte ve göndermekte zorlandığı için bazı arkadaşlar aileleriyle telefonda görüşemiyor. Belgeler bir defa gelirse yeterlidir."

Ayrıca, ilgili tüzük maddesi gereği, hapishane idaresi yabancı uyruklu mahpusun "Telefon Görüşme Formu"nda belirttiği numaraların kime ait olduklarını vatandaşı olduğu ülkenin konsolosluklarına sorabilir veya yasal temsilci bu numaraların kime ait olduğunu gösteren, "yetkili makamlarca düzenlenmiş resmi evrakın Türkçe tercümesi"ni hapishane idaresine teslim edebilir.²⁵ İlgili maddede belirtilen bu husus mahpusların telefonla görüşmelerinde aksaklıklara ve gecikmelere neden olmaktadır.

Sorun şu: Ben ve benim durumumda olan bazı arkadaşlarım, yani yabancı mahpus statüsünde olanlar, ziyaretçilerimiz gelirken Adalet Bakanlığından izin almak zorunda kalıyorlar. Kimlik belgeleri, akrabalık derecesini vb. evrakları önce Türkçe'ye tercüme ediyorlar, sonra Adalet Bakanlığına gönderi-

25 Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, madde 88/2-r

yorlar. Adalet Bakanlığı 10-15 gün içinde çıkıp çıkmadığına dair ailelerimiz tekrar sormak zorunda kalıyorlar. Böylece ziyaret bir eziyete dönüşüyor. Ailelerimiz Türkçe bilmedikleri için bu konuda epey zorluk çekiyorlar. Bazen izin çıksın diye bir ay bekliyorlar. Üç kişilik arkadaş görüş hakkımız da aynı prosedüre ve aynı işleme tabi tutuluyor. (H.N., Suriyeli, Erkek, Sincan 2 No'lu F Tipi Hapishanesi)

Asıl olarak sorun yaşadığım sorun ise görüş ve ailem ile sorundur. 19 yıldır cezaevindeyim ancak 4-5 defa ailem ziyarette gelmiş o da bir saat. 16 yıldır Amasya, Ankara ve Bolu cezaevindeyim. Bu cezaevleri çok uzak yerler olduğu için ailem hiç görüşe gelemiyor. Defalardır sevk istedim. İstiyorum ama hep ret geliyor. Bilmiyorum bu konuda yapabileceğiniz bir şey var mı? Sizler yabancılarla ilgili genelge okursanız durum anlaşılır. Adeta görüşe gelmek için her şey yapmışlar. Sınıra yakın bir cezaevine sevkim çıkabilseydi iyi olurdu. (Ş.M., Suriyeli, Erkek, Bolu 1 No'lu F Tipi Hapishanesi)

"Maddi durumum/muz iyi olmadığı için ailelerimiz her zaman bize para göndermesi imkan ve koşulları yoktur. Bunun için ailemiz telefon ücretleri kendileri vermek istiyorlar. Yani telefonu biz açıyoruz ve ailemizde ücretini vermek istiyorlar (ödemeli). Bunuda gündeminize alırsanız memnum oluruz." (K.B. Suriyeli, Erkek, Sincan 2 No'lu F Tipi)

Öneri

Yabancı mahpusların ailelerinden uzak olmaları göz önüne alınarak görüş süreleri uzatılmalı, ziyaretçisi gelemeyen mahpusların telefon hakları arttırılmalıdır. Telefon görüşmelerinde saat farklarını dikkate alarak düzenleme yapılmalıdır. Maddi olarak zor durumda olan mahpus karşı ödemeli olarak da telefon görüşmesi yapabilmelidir. Bunun

için de hapishanelerde var olan ankesörlü sistem dışında bir telefon kullanım yolu aranmalıdır. Örneğin İtalya'nın Padova Hapishanesi'nde ailesi gelemeyen mahpusların aileleriyle görüşmeleri için Skype odaları bulunmaktadır.²⁶ Bu tip alternatif haberleşme yöntemleri Türkiye hapishanelerinde de yaygınlaştırılmalıdır.

Mahpusun diplomatik temsilcisiyle ve ailesiyle görüşmesinde karşılaşılabileceği sorunları en aza indirmek için, mahpusun isteği bu yönde olduğu takdirde, temsilciliklere, havaalanlarına ya da ülkesine yakın yerlere yerleştirilmesi sağlanmalıdır. Mesela Polonya'da Doğu Avrupa ülkelerinden gelen mahpuslar, aile ziyaretlerinin daha kolay gerçekleşmesi için doğu sınırına yakın hapishanelere yerleştirilmektedir.²⁷

Mahpusların yakınları için de ziyaret süreciyle ilgili prosedürlerin çevirisinin olması işlemlerin hızlandırılması için gereklidir.

26 Zeynep Alpar, Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar ve İlgili Sivil Toplum Örgütleri Ağı Projesi Raporu 2015 Erişim, 8 Temmuz 2015.

27 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, s. 93

NAKİL

Türkiye hapishanelerinde tutulan yabancı uyruklu mahpusların sevk ücretini kendileri karşılamak ve gerekli prosedürü gerçekleştirmek kaydıyla, vatandaşı oldukları ülkeye nakledilme hakları vardır.²⁸ Fakat mahpus tüm koşulları yerine getirse dahi bu süreç bürokratik engeller nedeniyle 2 yılı bulabilmekte hatta geçebilmektedir.

Türkiye’de yabancı mahpusların nakil başvuruları sırasıyla savcılık, Ceza ve Tevkif Evleri Genel müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, mahpusun vatandaşı olduğu ülkenin konsolosluğu ve kendi ülkesine gitmektedir. Çoğu zaman başvurular bürokrasi içinde kaybolmakta ve mahpuslar mağdur edilmektedir.²⁹

Yabancı uyruklu mahpusların nakil işlemleri ile ilgili bilgi “Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli Konularında Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” başlıklı genelgede yer almaktadır: “hükümlünün nakil başvurusuna istinaden ilgili Cumhuriyet başsavcılığından nakle esas karar, bilgi ve belgeler istenilmekte ve gelen bilgi ve belgeler hükümlünün vatandaşı bulunduğu ülke diline tercüme ettirilmek amacıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmektedir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından gelen tercümeli evraklar, nakle muvafakatlerinin alınması için Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili ül-

28 Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge

29 Ayşegül Algan, s. 211 -212

keye iletilmekte, ilgili ülkeden onayın gelmesi ve tabi olacağı infaz durumunun da bildirilmesini takiben hükümlünün nakledileceğine kanaat getirilmesi halinde Bakan “Olur”u alınmaktadır. Bu safhadan sonra İçişleri Bakanlığı ve ilgili ülke interpolü tarafından ortak olarak düzenlenen seyahat programı sonucunda hükümlü ilgili ülke interpol görevlilerine teslim edilerek ülkesine gönderilmektedir.”³⁰

Veli Ağbaba'nın 20.12.2013 tarihinde vermiş olduğu soru önergesine Bekir Bozdağ 20.01.2015 tarihinde yanıt vermiş ve cevabında, 2000 yılından (30.06.2014) 32 yabancı hükümlünün kendi talebi üzerine ülkesine nakledildiği, 41 hükümlünün ülkelerine nakil işlemlerinin başlatıldığı ve tüm masraflar ödenmesine rağmen nakil işleminin süresinin 1 ila 3 yılda sonuçlandığı belirtilmiştir.³¹

Nakledilen ve nakledecek devlet arasında anlaşma sağlanamayan, uyrukları olmayan mahpuslar bu prosedürleri gerçekleştiremedikleri için nakil hakkında yararlanamamaktadır.

Öneri

*Yabancı uyruklu mahpuslara, hüküm verildikten kısa bir süre sonra cezalarını çekmek üzere kendi ülkelerine nakledilebilecekleri bilgisi ve bu naklin olası yasal sonuçları hakkında açık ve eksiksiz bilgi verilmeli, mahpusun talebi doğrultusunda işlemlere olabildiğince erken başlanmalıdır. Yabancı uyruklu mahpusa yardımcı olacak hapisane idaresi, hem yurtdışı hem de mevcut ülkedeki tüm adli kurumlarla koordinasyon içine girerek nakil işlemlerini hızlandırmalıdır.*³²

30 16/11/2011 tarihli ve 69/4 sayılı “Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli Konularında Adli Makamlarımızca Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” başlıklı Genelgede yer alır.

31 Bekir Bozdağ'ın cevap verdiği 30.06.2014 tarihli soru önergesi – 7-31781sgc

32 Ayşegül Algan, s. 199-211

KÜLTÜR VE DİN

Aileleri ve yakınları tarafından sıklıkla ziyaret edilemeyen yabancı uyruklu mahpusların, kendi kültür ve dinlerinden kişilerle yegâne bağlantısı vatandaşı oldukları ülkenin Türkiye'deki temsilciliği olabilmektedir. Türkiye'de yabancı uyruklu bir mahpus hapishaneye yerleştirildikten sonra kendisine durumunun ülkesinin diplomatik temsilciliğine bildirilmesini isteyip istemediği sorulur; ancak mahpus bunu onayladığı takdirde durum temsilciliğe bildirilir.³³

CİSST'in bir başkonsolosluk ile yapmış olduğu görüşmede, hapishane ziyaretleri konusunda görevli olan konsolosluk çalışanının kendi ülke vatandaşlarından birinin tutuklanması halinde yaklaşık bir hafta sonra ilk ziyareti gerçekleştirdiği öğrenildi; aynı görevli iki ayda bir mahpusları ziyarete gittiğini ve profesyonel sorumluluklarının ötesinde onlara kendi bütçesinden kitaplar ve kıyafetler götürdüğünü ifade etmiştir.

33. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, 68-3-a

Bir büyükelçilik ise CİSST'e, ziyaret sıklıklarının mahpusun içinde bulunduğu sosyal, kültürel, dini, dile dair ve benzeri koşullar doğrultusunda belirlendiğini bildirdi. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere bazı diplomatik temsilcilikler, ülkelerinin vatandaşı olan mahpusları düzenli olarak ziyaret etmektedir. Fakat bu durum tüm ülke temsilcilikleri için geçerli değildir. Bazı mahpuslar temsilciliklerinin kendileriyle iletişime geçmemesinden ve başvurularını dikkate almasından şikâyet etmektedir.

Yabancı uyruklu mahpusların bir diğer özel ihtiyacı da, kültür ve dinlerinin gerektirdiği ibadet, beslenme ve hijyen gibi koşullardır. CİSST'in bu hususta Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne yapmış olduğu bilgi edinme başvurusunda sorulan sorulardan biri yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlülerin din görevlilerini hangi sıklıkla görebildiğidir. Alınan cevapta, konsolosluk memurlarının ve onların dışında kalan Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili makamları tarafından faaliyetleri kabul edilmiş olan dinlerin resmî temsilcileri ve din adamları ziyaretinin Bakanlığın iznine tabi olduğu belirtilmiş ve ayda dört defa ziyaretçi kabul hakkı dışında mevzuatta din görevlilerinin hükümlüleri ziyareti konusunda sınırlayıcı bir hüküm olmadığı eklenmiştir. Bilgi edinme başvurularında yer alan bir diğer soru yabancı uyruklu mahpusların dini bayramlarına ilişkin bir düzenleme olup olmadığıdır. Bu soru da tüm mahpuslar için geçerli olan mevzuat maddesine referansla, "Hükümlü ve tutuklular, Bakanlıkça uygun görülen, dinî ve millî bayramlar ile özel günlere mahsus olmak üzere, belirlenen tarihlerde, anne, baba, eş, çocuk, torun, büyükanne, büyükbaba ve kardeşleriyle açık görüş yapabilir" sözleriyle cevaplanmıştır. Konuyla ilgili bir diğer soru olan, din görevlilerinin hapisanelere düzenli ziyaretlerini öngören konsolosluk, kilise vb. bir merciyle imzalanmış bir protokolün olup olmadığı sorusu ise, "yabancı din adamlarının ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerle düzenli ziyaretini öngören bir protokol bulunmamaktadır" di-

yerek cevaplanmıştır. Bu üç cevaptan da anlaşıldığı üzere, yabancı uyruklu mahpusların dini ritüellerini gerçekleştirmeleri yönünde bir çaba sarf edilmemiş, yasalar önünde Türkiyeli mahpuslarla sahip oldukları eşitliğin pratikteki yansımaları araştırılmamıştır.

Yabancı mahpusların kültürlerinden kopmamaları için gerekli bir diğer unsur da, kendi dillerinde görsel, işitsel yayınlara ulaşabilmeleridir. Bu yayınlar dergi, gazete gibi basılı malzemeler olabileceği gibi radyo, televizyon gibi araçlarla sağlanan yayınlar da olabilir. CİSST'in Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne televizyon kanalları ile ilgili yapmış olduğu bilgi edinme başvurusu, 17 Kasım 2015 tarihinde "ceza infaz kurumlarında bulunan yabancı hükümlü ve tutuklular İngilizce yayın yapan TV kanallarını izleme hakkına sahiptir" diyerek cevaplanmıştır. Oysa aşağıdaki alıntıyla aktarılan mektupta bu cevabın uygulamada özel ihtiyaçları gidermek adına yeterli olmadığını görüyoruz.

mi, kapatabir mi, bilmiyorum. Diğer bir konu ise verilen TV kanalları arasında yabancı kanalların verilmemesidir. Şu an bu kurumda 350 tutuklu-hükümlü var ve biz Suriyeli uyruklu olarak sadece 3 kişi varız. İdare de anket yapıp "çoğunluk" bir ay açıyor bir kanalı vermek için. Mevzuatta da böyle yazıyor. Böyle olunca da hiç bir zaman istediğimiz dilde bir TV kanalı izleyemeyeceğiz. Çünkü hiçbir zaman "çoğunluk" olamayız. Oysa haber alma hakkı, temel haklardan sayılıyor sanırım. Siz daha iyi biliyorsunuz. Ama ne yapacağımı bilmiyorum bu konuda. Var mı bunun bir yolu acaba?

Diğer bir konu ise verilen TV kanalları arasında yabancı kanalların verilmemesidir. Şu an bu kurumda 350 yabancı tutuklu-hükümlü var ve biz Suriyeli uyruklu olarak sadece 3 kişi varız. İdare de anket yapıp "çoğunluk" bir ay açıyor bir kanalı vermek için. Mevzuatta da böyle yazıyor. Böyle olunca da hiçbir zaman istediğimiz dilde bir TV kanalı izleyemeyeceğiz. Çünkü hiçbir zaman "çoğunluk" olamayız. Oysa haber alma hakkı, temel haklardan sayılıyor sanırım. Siz daha iyi biliyorsunuz. Ama ne yapacağımı bilmiyorum bu konuda. Var mı bunun bir yolu acaba? (M. O., Suriyeli, Erkek, 2 No'lu F Tipi Kandıra)

Ayrıca yabancı uyruklu mahpuslar mektuplarında CİSST'ten sözlük, farklı dillerde roman, dergi ve dil bilgisi kitapları talep etmektedir. Her ne kadar sivil toplum bu ihtiyaçları karşılamak için çabalasa da, her zaman yeterli olamayacağı hesaba katılarak bu tip kaynakların sağlanması adına kalıcı çözümler aranmalıdır.

Sözleştirdiğim bir örnekte bulduğum. Yığın ortasından veya bu konuda yardımcı olabilecek kurumlar (AB ve benzeri) dan (mahpuslar okumak ister) adlı bir kampanyaya desteklenip kitap temin edilebilir mi? Bütün bu süreçte önce bu öneriyi yapıyor yığın yığın bu türün isim kayıtları olarak Edebiyat - mitoloji ve Ortadoğu ile ilgili her türlü kitap temin edilebilir.

varsa yanınızda tarıca, sarınca, ingilizce sosyoloji, felsefi politik kitaplar bana gönderirseniz okuyup size tekrar

Ayrıca istanbulda Farsça, sarınca kitap satılan bir yer varsa bana söyleyin ben aile yoluyla size para gönderirim size bana kitap satın alıp gönderirseniz çok sevinirim. Ailemin kitap göndermesi çok masraflı oluyor yanı satın aldıkları kitapların 3 katı posta masrafına gidiyor ve her yıl bana bu şekilde 3-4 defa kitap yollıyorlar.

Öneri

Yabancı uyruklu mahpusların hapishanede kaldıkları süre zarfında ihtiyaç duydukları özel beslenme ve hijyen ihtiyaçlarını hapishane idaresi ve ilgili diğer devlet kuruluşları sağlamalıdır. Hapishane içerisinde ülkelerinin yemeklerini hazırlayabilecekleri veya bu yemeklere ulaşabilecekleri imkanlar tanınmalı, örneğin diğer mahpuslarla yemek pişirme becerileri üzerinden iletişim kanalı oluşturulmalıdır.

Farklı dinlere mensup olan mahpusların inançları dahilinde din görevlileriyle buluşma, ibadet etme imkanı ayrı bir düzenlemeyle tanınmalıdır.

Hapishanelerin kütüphanelerinde yabancı mahpusların erişebileceği

yabancı dilde kitap, gazete, dergi bulundurulmalı ve mahpus bu kaynaklardan haberdar edilmelidir.

Ülkesinden uzak olan yabancı uyruklu mahpuslar için televizyonun önemi yadsınamaz. Kendi dillerinde yayın yapan radyo ve televizyon kanalları ile haber alma haklarını da kullanabilmelidirler; radyo ve televizyon hapishanede bilgiye erişmenin yollarından biridir. Bu nedenle televizyon kanalları mahpusların talepleri üzerine ayarlanmalı, kendi dillerinde yayın yapan radyo kanallarını çekebilecek radyolara ulaşmaları sağlanmalı ve bunlar için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.³⁴

34 Mustafa Eren, (2013:17), Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi Sonuç Raporu. <https://ozelihtiyaclimahpuslar.wordpress.com/2012-2013-ozel-ihitiyaclari-olan-mahpuslar-raporu/> Erişim tarihi 26.01.2016.

AYRIMCILIK

Birleşmiş Milletler'in tanımına göre yabancı uyruklu mahpusların tecrübe ettiği ayrımcılık fiziksel ya da sözlü taciz şeklinde yaşanabilir; dikkat edilmesi gereken niteliği ise görece gizli olmasıdır. Ancak diğerlerine oranla aldıkları disiplin cezaları, maruz kaldıkları üst arama yöntemleri, kendilerine teklif edilen ya da edilmeyen işler ve sağlanan barınma koşulları bu ayrımcılığı açık edebilir.³⁵

Bu tanımdan yola çıkarak Türkiye hapishanelerinde tutulan yabancı uyruklu kişilerin de çeşitli ayrımcılıklara uğradığını söylemek mümkündür, sağlık hizmetlerine erişim başta olmak üzere karşılanmayan bütün özel ihtiyaçlar zaten ayrımcılık ürünüdür. Bunun dışında kalan bariz ayrımcılık örneklerine ise mahpusların yazmış olduğu mektuplarda rastlayabiliyoruz.

Ben Guney Afrikali siyah bir kadimim. Her neyse size yazma sebebim bir kaç soru sormak istemem. Çünkü burda, Bakirkoy'de ben ve diğerleri bizi sözlü psikolojik ve mental olarak taciz eden Türklere karşı sesimizi yükseltmemiz. 09 Aralık 2015'te

35 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, s 84

bir olay gerçekleşti ve hala devam ediyor. Bu olay bir haksız suçlamaydı. Ben kendimi ifade edemiyor ve savunamıyorum, eğer yaparsam işimi kaybederim ve bir Türk mahkum yüzünden mutlaka cezalandırılırım. Baş müdür (...) ile görüşmek için yazdım ama Baş müdürü görmek için çağırılmadım. Sorularım şunlar: 1) Bir Türk mahkum tarafından PİSLİK HAYVAN KÖPEK diye çağrılmak normal birşey mi? Ben pis bir hayvan köpek miyim? 2) Baş Memurun bu muameleleri halının altına süpürmesi ve kimseye neden diğer yabancı mahkumlara pislik hayvan köpek diyorsunuz diye sormaması normal mi?

Daha çok sorum var ama sizin cevabınızı beleyeceğim. Yazdığım bu mektubun başımı daha çok belaya sokacağını biliyorum ve mektup elinize ulaşırsa çok şanslı olacağımı da biliyorum çünkü baş müdürü görmek için yazdığım basit bir dilekçe çöpe atılıyor.

Mektubunuzu bekliyor olacağım.

Not: Yabancı mahkumların hakları var mıdır? Ya da taciz veya istismar edildiklerinde susmaları mıdır hakları? Lütfen beni bilgilendirin. (F.P.L., Güney Afrika, Kadın, Bakırköy Kadın Hapishanesi)³⁶

Yabancı uyruklu mahpusların dil bilmedikleri için atölyelerde çalışma imkânından haberdar edilmemeleri de bir çeşit ayrımcılık olarak değerlendirilebilir. Oysa ailelerine ve yakınlarına uzak olmaları sebebiyle maddi ve manevi destek alma yolları da kısıtlı olan yabancı uyruklu mahpusların atölyede çalışmak gibi imkânlardan faydalanmaları maddi sorunları³⁷ aşmak için bir adım olduğu gibi, ruh sağlığı sorunlarını aşmak için de bir sosyalleşme vesilesi olabilir.

36 Mektup, CİSST/TCPS gönüllüsü Nisa Memiş tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir.

37 Bkz. bu kitabın "Maddi Sorunlar" bölümü

Öneri

Yabancı uyruklu mahpuslara yapılan ayrımcılık ve dışlamanın önüne geçebilmek için mahpuslarla çalışan infaz koruma memurlarına, psikososyal servise ve diğer çalışanlara insan hakları perspektifli eğitimler verilmelidir.

Yabancı uyruklu mahpuslara yönelik etnik, din, dil, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, hastalıklar vb. sebeplerden ötürü ayrımcılığa zemin hazırlayacak her türlü durumun ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Yabancı uyruklu mahpuslar, hapisanede bulundukları süre içinde aynı uyruktan, dinden veya kültürden olan mahpuslarla birlikte kalmak istiyorlarsa böyle bir düzenleme yapılarak yalıtılmışlığının önüne geçilebilir.

Konsoloslukların ve/veya dışarıdaki çeşitli destek, dayanışma mekanizmalarının varlığı ve hapisanelerde yürüttüğü faaliyetleri yabancı uyruklu mahpusların üzerindeki yalıtılmışlık hissini azaltacağı gibi sorunların çözümünü ve ihtiyaçlarının karşılanmasını da amaçlamalıdır. Konsolosluklar, aile ve yakın çevresinden uzak olan mahpusların entegrasyonunu sağlamak için çalışmalar yapmalı, topluma adaptasyonu için projeler geliştirmelidir.

HIV konusundaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması için, Adalet Bakanlığı tarafından, bu konuda faaliyet yürüten STÖ'lerin eşliğinde hapisane personeline ve mahpuslara yönelik seminerler verilmelidir.

MADDİ SORUNLAR

Türkiye hapishanelerinde, herkese verilen üç öğün yemek, aydınlatma elektriği ve musluktan akan su dışında her şey para karşılığı satılmaktadır (Yemeğin parası da mahpusun tahliyesinin ardından kendisinden talep edilebilmektedir). Örneğin mahpus çay içmek istiyorsa, kantinden su ısıtıcısı ve çay satın almak, su ısıtıcısını taktığı prizde harcadığı elektriğin ücretini de ödemek zorundadır. Televizyon izlemek istiyorsa kantinde satılan televizyonu almalı ve onun yaktığı elektriğin parasını da vermelidir. Daha da önemlisi bütün temizlik malzemelerini kendi parasıyla satın almak mecburiyetindedir. Yoksa kendisini ve çamaşırlarını temizleyebileceği sabuna sahip olamaz. Mahpuslar için önemli olan bu gibi ihtiyaçların yanı sıra mektup göndermek ve telefon edebilmek pul ve telefon kartı satın almak ile mümkündür; bu ihtiyaçlar için de maddi bir kaynağa gereksinim vardır. Eğer mahpus maddi güçten yoksunsa ailesi ve yakınlarıyla haberleşebilmenin olanaklarından da yoksundur. Bu sebeple yeterli parası olmayan mahpuslar hapishane yaşantısında önemli zorluklar yaşar.

Çok düşük ücretler karşılığında olsa dahi hapishanede para kazanma yollarından biri kapalı ve açık hapishanelerin iş atölyelerinde çalış-

maktır.³⁸ Bazı mahpuslar ise ailelerinin ve yakınlarının kendilerine yollayabildikleri para ile geçinmeye çalışırlar.

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere yabancı uyruklu mahpusların yakınlarından uzak olması, kendilerine maddi yardımda bulunacak kişilerden de uzak oldukları anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ziyaretçilerinin sıklıkla gelememesi ve maddi yardımda bulunamamaları yabancı uyruklu mahpusların herhangi bir ihtiyacını karşılamak için sahip olması gereken parayı ancak hapisshanede çalışarak kazanabileceği anlamına gelir.

Yabancı uyruklu mahpusların dil engeli nedeniyle haklarından haberdar olamamaları iş atölyelerinden ve çalışma imkanlarından da faydalanamamalarına sebep olabilmektedir. Yabancı uyruklu mahpuslar diğer mahpuslar gibi çalışmalarının karşılığında oldukça az bir ücret alırlar (2016 yılında mahpusların bir günlük ücreti çıraqlar için 8.50, kalfalar için 9, ustalar için 11 TL'dir).³⁹

Benim gelenim gidenim olmadığı için maddi durumum da yok burda cezaevinde iş var ama cezamdan dolayı ve yabancı olduğum için bana iş vermiyorlar bu nedenle ihtiyaçlarımı alamıyorum çok sıkıntı ve zorluk yaşıyorum cezam tek kişilik kapı kapalı bir odada psikolojim bozuluyor. Havalandırmaya sadece 4 saat çıkıyoruz bazı kurslara çıkıyoruz ama benim durumum olmadığı için ben çalışmak durumundayım iş imkanı

38 İşçi mahpusların durumlarına ve koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://hapisteisci.wordpress.com>

39 Hapishanelerde çalışma, bir başka ifadeyle "işçi mahpuslar" konusunda yanlış anlaşılmalı mahal vermemek adına CİSST'in şu kriterlerini dile getirmek gerekmektedir: 1- Çalışmak zorunlu olmamalıdır, 2-Çalışan mahpus ile çalışmayan mahpus arasında bir statü farkı oluşturulmamalıdır, 3- Maaşlar sendikaların da katılımıyla yeniden belirlenmelidir, 4- Çalışan mahpusların sigortaları emekliliği de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir, 5- İş güvenliği ve işçi sağlığı açısından uzman denetimlerine açık olmalıdır.

var sadece Türk vatandaşı olmadığım için ve cezamdan dolayı çalışamıyorum. (V.S., Moldova, Kadın, Sincan 1 No'lu F Tipi Hapishanesi)

Bu koşullar altında hapishanelerde yoksullaşan yabancı uyruklu mahpuslar ne hayati ihtiyaçlarını karşılayabilecek ne de haberleşme gibi haklarını kullanabilecek imkâna sahip olamamaktadır.

Ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü mahpuslar ise iş atölyelerinden ve kurslardan faydalandırılmamaktadırlar. Bu nedenle yabancı uyruklu bir ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü için koşullar daha da zorlaşmaktadır.

Öneri

İhtiyaç sahibi mahpuslar için temizlik gibi bazı temel ihtiyaç ürünleri, bedeli hapishanenin döner sermayesinden veya emanet para faizinden karşılanmak üzere mahpuslara verilmelidir.

Atölyelerde çalışmanın bedeli mahpuslardan ve emek örgütlerinden görüş alınarak tekrar belirlenmeli ve bunun ardından çalışmak isteyen mahpuslardan ihtiyaç sahiplerine öncelik tanınmalıdır.

İspanya'daki bazı sivil toplum örgütleri yabancı mahpuslar için ücretsiz pul ve telefon kartı sağlamaktadır.⁴⁰ Benzer bir uygulama Türkiye'de de sivil toplumun ve diplomatik temsilciliklerin gündemine alınabilir.

40 Ayşegül Algan, s. 199-223

GÖÇMEN STATÜSÜNDE OLMAK

Yabancı uyruklu mahpuslar, tutuklandıkları ülkede ikamet izinlerinin olmaması veya işledikleri suç nedeniyle izinlerinin kaybedilmesi durumunda hapsedilmelerine ek olarak sınır dışı cezasıyla karşılaşmaktadırlar. Mahpusların, sınır dışı edildikleri ülke ile hiçbir ilişkileri olmayabilir, dilini konuşamayabilir, kültürünü bilmeyebilirler. Bazı durumlarda da sınır dışı edildiği ülke mahpusu almayı kabul etmeyebilir. Bu gibi durumlar yabancı uyruklu mahpusların uzun süre belirsiz bir statüde kalmasına neden olmaktadır.⁴¹

Öneri

Mahpuslar göçmenlik yasaları konusundan bilgilendirilmeli, hukuki destek almalıdır. Bu konuda çalışan kurumlar, yetkililer, STÖ'ler hapishane idaresiyle işbirliği içinde olmalıdır. Hapishane çalışanlarına göçmenlik konusunda eğitim verilmeli, dil engeli ve ayrımcı tutumların önüne geçilmelidir.

Yabancı mahpusların hapishanedeyken de sığınma talebinde bulunabileceği göz önünde bulundurulmalı, bu konuda kendilerine bilgi verilmeli ve sığınmacılarla ilgili çalışan STÖ'lerle işbirliği yapmak bir idari strateji haline getirilmelidir.

41 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, s 92.

YABANCI UYRUKLU KADINLAR VE ÇOCUKLARIYLA KALANLAR

Yabancı uyruklu bireyler, dil ve sosyal haklar da dahil olmak üzere pek çok dezavantajları nedeniyle adalet sistemi içerisine daha kolay dahil edilebilmekte, hapisaneye girişleri kolaylaşmaktadır. Özellikle kadınlar bu sebeple çeşitli baskıların ve sömürünün hedefi haline gelebilmekte, fuhuş, uyuşturucu, hırsızlık, göçmenlik yasalarına karşı hareket etme gibi sebeplerden ötürü mahpus olabilmektedirler. Örneğin AB ülkelerinde yabancı uyruklu kadınların büyük bir kısmı uyuşturucu suçundan hapse girmişlerdir.⁴²

Sosyal Hizmet Uzmanı olarak hapisanelerde görev yapmış olan Zeynep Çukadar, Türkiye’de yabancı uyruklu kadınlar özelinde yaptığı araştırmada, yabancı uyruklu kadınların erkeklerin yönettiği faaliyetler sebebiyle mal saklayabilme, suçu gizleme, hırsızlık, uyuşturucu taşımaları sonucu hapsedildiklerini ortaya koymuştur.⁴³

42 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, *Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcıları için Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı*, Çev. Binnur Aloglu, CİSST, İstanbul, 2013. s. 100.

43 Zeynep Çukadar, *Yabancı Kadın Mahpuslar, Anneleriyle Kalan Çocuklar ve Bakırköy Hapishanesi’nden Bir İyi Örnek: Dans Ekibi, Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul, 2015, s146-156

Yabancı uyruklu kadınlar hem yabancı hem de kadın olmalarından dolayı damgalanmaya, ayrımcılığa, şiddete açık hale gelmektedir. Yabancı uyruklu bir kadın çocuğu ile hapisshanedeyse kendi ihtiyaçlarına ek olarak çocuğunun ihtiyaçlarını karşılarken de birçok engelle karşılaşmaktadır. Çukadar, çalışmasında anneleriyle kalan yabancı uyruklu çocukların durumundan da bahsetmiştir. Çocukların temel gereksinimlerinde (beslenme, sağlık, eğitim, bakım gibi) yaşanan aksaklıklar motor, sosyal ve duygusal, dile dair ve zihinsel gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Anneleriyle kalan çocukların yaşadığı sorunlara ek olarak yabancı uyruklu çocuklar dil engeli nedeniyle kendisiyle aynı dili konuşan mahpuslar ve/veya mahpus çocuklarıyla iletişime geçememektedir. Bu da iletişim konusunda sınırlılığa ve yalnızlığa sebep olmaktadır. Hapishane kütüphanelerinde bulunan kitapların büyük bölümünün Türkçe ve yetişkinler için olması sebebiyle de yabancı uyruklu çocuklar kendilerine uygun kitaplara erişmekte sorunlar yaşamaktadırlar.

Öneri

Yabancı uyruklu kadınların problemlerinin ortadan kaldırılabilmesi için ilgili yasa ve uygulamalar yeniden düzenlenmelidir.

YABANCI UYRUKLU ÇOCUK MAHPUSLAR⁴⁴

CİSST'in 8 Eylül 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı'na yapmış olduğu bilgi edinme başvurusuna göre Türkiye'de 7 Eylül 2015 tarihinde 82 yabancı çocuk mahpus bulunmaktaydı. 1 Ekim 2015 tarihinde yapılan bilgi edinme başvurusu sonucuna göre ise 6 Ekim 2015 tarihinde yani yalnız bir ay sonra yabancı çocuk mahpus sayısı 99'a çıkmıştır. Bu çocuk mahpuslardan 11'i hükümlü, 87'si tutuklu oğlan çocuğu, 1'i ise tutuklu kız çocuğudur.

Hapishanede yabancı uyruklu bir çocuk mahpus olmak, hapishane personeli ve kendi akranlarıyla aynı dili konuşamamaktan dolayı iletişimsizliği ve pek çok problemi beraberinde getirmektedir.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün kadrolu olarak görevlendirdiği bir tercüman bulunmamakta, "ihtiyaç halinde kurumda barınan dil bilen tutuklu/hükümlü veya kurumda görev yapan personelden yararlanıldığı ifade edilmektedir."⁴⁵

44 Bu başlık altındaki bölüm şuradan alınmıştır: Alper Yalçın, *Türkiye'de Çocuk Mahpus Olmak*, TCPS Kitaplığı, İstanbul, Temmuz 2016

45 CİSST'in 30.10.2015 tarihinde Adalet Bakanlığı'na yaptığı bilgi edinme başvurusunun, 14.12.2015 tarihli cevabında belirtilmiştir.

Yabancı uyruklu çocukların, dil bilen başka çocuklar veya personel aracılığı ile iletişim kurması çocuğun mahremiyeti açısından tartışılmalıdır. Ayrıca Adalet Bakanlığı'na yabancı uyruklu çocukların kendi ana dillerinde hakları konusunda bilgilendirilip bilgilendirilmediği, çocuklara disiplin cezası verildiğinde, imzalaması gereken kağıdın kendi ana dilinde tebliğ edilip edilmediği, herhangi bir şikayeti söz konusu olduğunda İnfaz Hakimliği'ne kendi ana dilinde başvuru yapıp yapamadığı konularında bir bilgi edinme başvurusu yapılmış Adalet Bakanlığı bu bilgi edinme başvurusuna "özel bir çalışma, araştırma ve inceleme" gerektirdiği gerekçesiyle cevap vermemiştir.⁴⁶ Adalet Bakanlığı'nın bu soruları cevaplayabilmesi için özel bir inceleme ve araştırma gereği duyuyor olması, var olan sorunlar hakkında Adalet Bakanlığı'nın bilgisi olmadığı konusunda endişe yaratmaktadır.

Görüşme yapılan, tahliye olmuş, ana dili Arapça olan bir yabancı uyruklu çocuk ile yaşadığı sorunlar konuşulmuş ve hakları konusunda bilgilendirilip bilgilendirilmediği, akranları ve personel ile iletişimini nasıl kurduğu, temel ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı, konsolosluk ve Baronun ne derece ilgili olduğu sorulmuştur:

"Dil bilen biri yoktu, hareketlerle iletişim kuruyorduk. Haklarımı hiç kimse anlatmadı, ben oradaki kuralları kendim anlamaya çalıştım. Kalacağım zamanı da anlatmadılar. Benim bildiğim 3 ay kalmam gerekiyordu ama 10 ay kaldım. Konsolosluktan veya barodan kimse gelmedi, savunmadan haberrim yok. Ama mahkemede tercüman vardı."

Görüşme yapılan iki hapishane psikoloğu ise yabancı uyruklu çocuklar ile ilgili yaşadıkları sorunları şu şekilde ifade etmektedir:

46 CİSST'in 02.10.2015 tarihinde Adalet Bakanlığı'na yaptığı bilgi edinme başvurusunun, 27.10.2015 tarihli cevabında belirtilmiştir.

"Mevzuat gereği kuruma gelen yabancı uyruklu çocukları varsa konsolosluklara bildirmek zorundayız ancak konsoloslukların ne kadar ilgilendikleri ayrı bir tartışma konusu. Çocuğun dil problemi eğer kurumda başka aynı dili konuşan bir çocuk yoksa işleri zorlaştırmaktadır. En çok Arapça konuşan çocuk olmasına rağmen daha farklı dilleri konuşan çocuklar da gelebiliyor ki eğer o dil Türkiye'de yaygın bir dil değilse, ciddi iletişim sorunları yaşanmaktadır. Çocuklar, bırakın geçtikleri onca travmatik yaşantılardan sonra duygularını ifade edebilmeyi ve hukuki danışmanlık almayı, günlük ihtiyaçlarında bile başka aynı dili konuşan yoksa kendilerini çok yalnız ve çaresiz hissetmektedirler.

Ayrıca yabancı uyruklu çocuklar ile ilgili en büyük sorunlardan bir aile ile iletişim kurmalarıdır. Aile kendi ülkesinde kalmışsa veya çocuk telefonu bilmiyorsa, emniyette isim bir harf bile yanlış yazılırsa aile çocuğun nerde olduğunu bulamayabiliyor. Ailenin maddi sorunları ve yine onların dil ile ilgili problemleri ziyaretlere gelmelerini engelleyebiliyor veya zorlayabiliyor. Çoğu yabancı uyruklu çocuğun hiç ziyaretçisi olmamaktadır." (1. Psikolog)

"Genellikle çocuklardan değil, memurlardan yardım alınıyordu. Tabi o koşulda bile mahremiyetin ne derece sağlandığı tartışılır. Ancak bu noktada mahremiyetten çok acil durumları tespit edebilmek, gereken sağlık yardımını verebilmek veya ailesi ile bağlantı kuracak bilgileri alabilmek gibi konular daha öncelikli oluyor. Bu oldukça zor ve gönüllü bir çaba. Uzun vadede dil problemini halletmek gerekli tabi ki." (2. Psikolog)

İnfaz koruma memurları vardiya sistemi ile çalıştığından dolayı, gece çocukların kullandığı dili bilen bir memurun olup olmadığı sorulmuştur;

"O vakte kadar çocukla temel bilgiler üzerinden bir iletişim gerçekleştirilmiş olduğu için, artık çok sağlıklı olmasa da beden dili yardımıyla iletişim kurulabiliyor. Acil bir durum söz konusu olduğunda ise memur kuruma geri çağırılabilir." (2. Psikolog)

Çocukların kendi ana dillerinde başvuru yapıp yapamadıkları, kendi ana dillerinde bilgilendirilip bilgilendirilmedikleri sorulmuştur;

"Az önce söylediğim şartlar altında hakları korunmaya çalışılıyor, gerekli işlemler veya başvurular yürütülüyor. Ama bu her kurumda ne derece yapılabilir bilemiyorum. Ancak son derece iyi niyetle ve çözüm odaklı yaklaşılarak, elden gelen tüm çabanın imkanlar dahilinde gösterildiğini söyleyebilirim. Çünkü dil sorunu diğer konular gibi çok da tartışmaya açık olmayan, herkes tarafından görülebilen bir sorun. Tabi gönüllü ve olasılığa dayalı uygulamalara bırakılması çok da doğru olmasa gerek. Ancak her kurumda, tüm vardiyalarda gerekli dilleri bilen memur bulundurabilmek mümkün gözüküyor." (2. Psikolog)

Bu psikoloğun da dikkat çektiği gibi, yabancı uyruklu çocuk mahpusların yaşadıkları sorunların çözümü kurumların, daha doğrusu çocuklarla doğrudan temas kuran personelin inisiyatifine bırakılmış durumdadır. Bunun yerine politika yapıcılarının ve idarecilerin sorumluluğunda yapısal çözümler üretilmesi bir ihtiyaç olarak kendisini göstermektedir.

Dilden kaynaklı sorunları sadece yabancı uyruklu çocuk mahpuslar değil Türkiye vatandaşı olmalarına rağmen ana dili farklı olan ve Türkçe bilmeyen çocuklar da yaşamaktadır.

Görüşme yapılan bir çocuğa, koğuşunda Türkçe bilmeyen, ana dili Kürtçe olan koğuş arkadaşlarının hapisanede kendisine iletilmesi

gereken veya bir işlem yapılmasını gerektiren bir durum söz konusu olduğunda nasıl bir çözüm ürettiklerini örneğin disiplin cezası aldıklarında savunmalarını hangi dilde yaptıkları sorulmuştur;

"... arkadaşlar kendi ana dillerinde yapıyor savunmalarını fakat çoğu zaman ne olursa olsun ben tercüme ediyorum. Kendi ana dillerinde (Kürtçe) yazılı, resmi bir işlem yapamıyorlar."

Bu nedenle başta dilden kaynaklı sorunlar olmak üzere yabancı uyruklu çocuk mahpuslar için gündeme getirilecek yapısal çözümler gündeme getirilirken Türkiye vatandaşı olmasına rağmen ana dili farklı olan çocuklar da dikkate alınmalıdır.

YABANCI UYRUKLU LGBTİ'LER

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği farklı olan başka uyruktan mahpusların yabancı olmalarına ek olarak kendilerine özgü ihtiyaçlarını karşılamada yaşadıkları sorunları da göz önünde bulundurduğumuzda problemlerinin katlanarak devam ettiğini söylemek mümkün olur. Türkiye'deki trans kadın ve açık kimlikli eşcinsel erkek mahpuslar erkek hapishanelerinde bulunan LGBTİ koğuşunda kalmaktadırlar. Yabancı uyruklu LGBTİ mahpuslar da erkek hapishanelerinin LGBTİ koğuşunda Türkiyeli LGBTİ'lerle birlikte kalabilmekteydiler. Ancak Adalet Bakanlığı'nın 2015 yılında başlattığı bir uygulama ile bu durum değişmiştir. Yabancı uyruklu mahpusların tamamı yabancı uyrukluların bulunduğu hapishanelerde kalmalarına karar verilmiştir. Bu karar neticesinde yabancı uyruklu LGBTİ mahpuslar, yabancı erkeklerin kaldığı hapishanelerin yabancı LGBTİ'ler için hazırlanan koğuşlarında tutulmaya başlanmıştır. Adalet Bakanlığı'nın bu kararı almasında yabancı mahpusların tutulduğu hapishanelerde yabancılara özel düzenlemelerin olması, konsolosluk ve elçilik görüşmelerinin yapılması gibi durumlar gerekçe gösterilmiş ve yabancı LGBTİ mahpusların da bu olanaklardan faydalanabilmesi için sevklerin gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

MERHABA

NASILSIN? UMARIM İYİSİNDİR BENİ SORACAK OLURSAN BEN ÖLÜYORDUM ARTIK DAYANACAK GÜCÜM YOK PSİKOLOJİMİZ ÇOK BOZUK, BU CEZAEVİ BİZE UYGUN DEĞİL BEN KAÇ KERE İNTİHAR ETTİM, HÜCRE YAKTIM ÇOK KÖTÜYÜM PSİKOLOJİM ÇOK BOZUK BİZLERİ 1-1 CEZAEVİNE ARKADAŞLARIMIZIN YANINA GÖNDERİN BU CEZAEVİ HEPSİ ERKEK DOLU ONLAR CANI SIKILDIĞI ZAMAN KOŞUŞ DEĞİŞTİRME İMKÂNİ VAR BİZ İŞE ÖYLE BİR İMKÂNIMIZ YOK BURADA MADURUZ ŞEŞMENİN SUYUNU İŞİYORUZ 1 NOLUDA ARKADAŞLARIMIZ BİZE MADDİ VE MANEVİ HERTÜRLÜ YARDIM EDİYORLAR ŞİMDİ İŞE ÇOK MADURUZ, YAKTIĞIM YERDE KALİYORUM HERTARAF SİM SİYAH ÖLÜYORUZ ARTIK ARKADAŞLARIMIZIN YANINDA PSİKOLOJİMİZ ÇOK İYİDİR ŞİMDİ İŞE PSİKOLOJİMİZ ÇOK BOZUK HER GÜN AĞLIYORUZ BEN HER GÜN KENDİMİ KESİYORUM BEN ARKADAŞLARIMIN YANINDA CEZAMI ÇOK İYİ YATIYORDUM ŞİMDİ İŞE CEZAMI DOĞRU DÜRÜST YATAMIYORUM ÇÜNKÜ PSİKOLOJİM ÇOK BOZUK, İYİ YATA KENDİMİ HİÇ KESMEYİSTİM ŞİMDİ İŞE MADUR OLDUĞUM İÇİN ARKADAŞLARIM YANINDA OLMADIĞI İÇİN KENDİMİ KESİYORUM BİZİ BURJAN KURTARIN, BİZ EŞCİNSEL OLARAK TÜRKİYE GENELİNDE BÖYLE BİR YASA YOK BEN ZATEN 3 SENEDİR TÜRK EŞCİNSELLERİNLE BERABER KALİYORDUM BÖYLE BİR KANUN YOK, DAHA ÖNCE İKİ EŞCİNSEL ARKADAŞIMIZ 1-3 CEZAEVİNDEYDİLER ONLARI 3 BREZİLYA KONSOLOSLUĞU GERİ GÖNDERDİ 1 NOLUYA ŞİMDİ BENDE BREZİLYALIYIM MA KONSOLOSLUK BANA YARDIM ETMİYOR TOPLAM 5 KİŞİ 4 BREZİLYALI 1 AZERİBAYCANLI KİMSEMİZ YOK BİR AN ÖNCE BREZİLYA KONSOLOSLUĞUNA İLTİBATA GEÇİN 2 BREZİLYALI ARKADAŞLARIMIZI NASIL GÖNDERDİLERSE SİZLERİDE ÖYLE GÖNDERİSİNLER KANDIRA, İZMİR, ANKARA TÜM CEZAEVİNDE TÜM EŞCİNSELER BERABER KALİYOR TÜRK VE YABANCI KALİYOR BİZLERİ 1-1 CEZAEVİNE GÖNDERİN BURADA ÇOK MADUR DÜRÜNDÜYÜZ BİZE YARDIM EDİN ACIL KONSOLOSLUKTA İLTİBATA GEÇİN BİZLERİ BU CEHENNEMDEN 1 NOLUYA ARKADAŞLARIMIZIN YANINA GÖNDERİN KENDİNGE ÇOK İYİ BAK DERNEKLERİ MUKATINI YOLAYIN BİZİM PSİKOLOJİMİZ ÇOK BOZUK BİZE YARDIM EDİN İÇ OLUR BURADA KALIRSA SONUMUZ KENDİMİZİ ÖLÜMÜRECEZ BİZLERE ARDIMEDİN 1 NOLUYA ARKADAŞLARIMIZIN YANINA GERİ GÖNDERMEK İÇİN YARDIM EDİN ACIL CEVAP BEKLİYORUM SİZLERDEN HOŞÇA KAL.

SAĞGILARIMIZLA

T. C.

Sevgili nasılsınız umarım iyisinizdir iyi olmanızı Rabbimden niyaz ederim. Beni soracak olursan hiç iyi deydim psikolojim çok bozuk Ben çok merak ediyorum hiç mektub felan yola mı yorsunuz niye acaba siz beni hiç mektubunuz bırakmazdınız ne oldu acaba senin hakkına ve Mustafa'ın abini hakkına asla ödüyemem Bana Allah için yardım ediniz ne olur

Not: Ablam Adalet Babanı değiştirdi Belir Bozdağ oldu tekrar bir şeyler yaparsanız çok iyi olur ne olur size yalvarıyorum Beni bu yalnızlıktan kurtarın Beni 2.1 ceza evine geri gönderin ben burada çok yalnızım Yalnızlık sadece Allaha mahustur ben yalnız. İyi hak etmiyorum Ben Adalet Babanına dilekçe yardım bir tanede sana yalvarıyorum Belir Bozdağa sizde sizler için tekrar yeni Adalet bakanıyla görüşmenizi istiyorum Sana yardımcı olmanızı istiyorum size yalvarıyorum Bu ceza evinde kafayı yiyecek durundayım konuşacak kimsem yok psikolojim tamamen altüst oldu Sana yardımcı olmanızı istiyorum Beni Maltepe 2.1 ceza evine yama yalamanızı istiyorum çok yalnızım burada artık delirmek üzereyim Köpeği bağlasan köpek bile burada kalmaz çok pis bir ceza evi bu ceza evinde sosyalleşme imkanı yok bu ceza evi bana hiç uygun değil Bana yardımcı olmanızı istiyorum

ne olur bana yardımcı olun beni böyle yalnız bırakmayın size yalvarıyorum Ablam

SALI
09-06-2015

İNERHABA

BİZ YABANCI OLARAK TÜRK EŞCİNSELLERİ İLE
BERABER KALTIYORDUK YAKLAŞIK 4 SENE ONLARLA BERABER
KALTIYORDUK SONUÇTAN HEPMİS EŞCİNSELLERİ ŞU ANDA AÇLIK GREVİNDE
İZ BİZ BURADA ÇOK MAĞDURUZ TÜRK EŞCİNSELLERİ BİZLERE
HADI VE MANEVE YARDIM EDİYORDULAR ŞU ANDA ÇOK KOTUYUM
ÇLIK GREVİNDEYİM VE TÜRK ARKADAŞLARIMIN YANINA GİDEME
İYADAR AÇLIK GREVİM DEVAM EDECEK BURADA ÖYLECEM BOYLE
DERSE BANA YARDIMCI OLMANI İSTİYORUM BİZ 4 KİŞİ BİZİ
TÜRK EŞCİNSELLERİNİ KAVUŞUMAMIZI SAĞLAMAMIZI İSTİYORUM
ALTEPE 3 NOLU BİZE UYGUN DEĞİLDİR BANA YARDIMCI OLMANIZI
ALEP EDERİM YOKSA BURADA ÖLECEĞİZ . ABLA BANA YARDIMETİ
GOLUR MORALİMİZ ÇOK BÖLÜK NERDEN BAKARSAN 3 GÜNDE
SİKOLOJİMİZ TAMAMEN GÜST OLDU BURASI ÇOK KOTÜ CEZAEVİ
İZİ BURADA TUTUMALARI TAMAMEN YANLIŞTIR BANA YARDIMCI OL
KENDİNE ÇOK İYİ BAK SENDEN ACİL CEVAP BEKLİYORUZ.

Adalet Bakanlığı'nın başlattığı bu uygulamaya rağmen yabancı uyruklu ve Türkiyeli LGBTİ mahpuslar birlikte, aynı koşušta kalmak istemektedirler. Maltepe 2 No'lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 21 LGBTİ mahpus, 2015 Haziran ayında Maltepe 1 No'lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu'na sevk edilmiş bu sevkın sonrasında ise Türkiyeli LGBTİ ve yabancı uyruklu trans mahpuslar birbirlerinden ayrılarak yabancı 5 trans mahpus Maltepe 3 No'lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu'na sevk edilmiştir. Maddi olarak zor durumda olan yabancı uyruklu trans mahpuslar Türkiyeli LGBTİ mahpuslarla dayanışma içinde olduklarını, özel ihtiyaçlarını paylaştıklarını ve sevklerin ardından bu paylaşım ve dayanışmadan mahrum hale getirildiklerini, ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtmişlerdir. Hapishanelerin ayrılmasıyla yabancı uyruklu olmaları sebebiyle yaşadıkları yalıtılmışlığa bir de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği eklenmiştir. LGBTİ mahpuslarla hiç çalışmamış, karşılaşmamış hapishane idaresi, personeli ve çalışanlarına da kendilerini anlatmak zorunda kalmış, uyum konusunda sorunlar yaşamış, açlık grevi yapmışlardır.

Yabancı uyruklu trans mahpusların yaşadığı bu mağduriyet üzerine 29 kuruluşun imzasıyla basın bildirisi yazılmış, LGBTİ mahpusların bir araya getirilmesi ve gereken düzenlemenin yapılması istenmiştir.⁴⁷ 20 Ocak 2016 tarihinde CİSST'in LGBTİ derneklerinden birer temsilciyle birlikte Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne yaptığı ziyarette Maltepe Hapishanesi'ndeki yabancı uyruklu LGBTİ mahpusların durumu da aktarılmıştır. LGBTİ dernekleri yabancı uyruklu LGBTİ mahpusların yaşadığı bu sorunun takipçisi olmaya devam etmektedir.

Maltepe 1 Noluda 10 kişi var burada ise 5 kişi var. Maltepe 1 Nolu cezaevinin 1.ci müdürü bizi alçakça ayırdı. Maltepe 2 Nolu bizleri hiç ayırmadı. 20 gün oldu geldik 1 Noluya 1. müdür bizleri ayırdı çünkü L.G.B.T.yi sevmiyordu. Bizi maf etti. Ablam bana acil ... yolla çok kötüyüm ona bir iki kelime vasiyetim olacak. Bana birşey olursa cenazem İstanbul'da defin edilsin. Hoşcakalın. Herkese selamlar. (R., Brezilyalı, Trans Kadın, Maltepe 3 No'lu L Tipi Hapishanesi),

Adalet Bakanlığına dilekçe yazın. Bizleri Maltepe 1 nolu ceza evine göndersin arkadaşlarımızın yanına işgence çeker gibi cezayı ben yatamam ne yapıyım canıma mı kıyım? Ne yapayım çok çaresizim morelim ve psikolojim çok bozuk. Bu ceza evi bize göre değil her şey erkeklere serbest onların canı sıkıldığında koşu değiştirme imkanı var. Bizim ise öyle bir imkanımız yok kafayı yecek durumdayım. Sevgili ... Allah için bana yardım edin beni arkadaşımın yanına gönderin ben bu ceza evinde yalnız başıma 30 yıl 6 ay cezamı tek başıma yatamam yardım ediniz Allah için. (S, Azerbaycanlı, Trans Kadın, Maltepe 3 No'lu L Tipi Hapishanesi)

47 "LGBTİ Mahpuslar İçin 28 Kuruluşun İmzasıyla Basın Duyurusu", Hapiste LGBTİ Blogu, 14 Temmuz 2015, Erişim tarihi: 24.12.2015.

Biz yabancı olarak Türk eşcinsellerin ile beraber kalıyorduk yaklaşık 4 sene onlarla beraber kalıyorduk. Sonuçta hep mis eşcinseliz. Şu anda açlık grevindeyiz biz burada çok mağduru. Türk eşcinselleri bizlere madi maneve yardım ediyordular şuanda çok kötüyüm açlık grevindeyim ve Türk arkadaşlarımla yanına gidene kadar açlık grevim devam edecek. Burada öylecem böyle giderse bana yardımcı olmanı istiyorum. Biz 4 kişi bizi Türk eşcinsellerini kavuşmamızı sağlamanızı istiyorum. Maltepe 3 Nolu bize uygun değildir. Bana yardımcı olmanızı talep ederim yoksa burada öleceğiz. (R., Brezilyalı, Trans Kadın, Maltepe 3 No'lu L Tipi Hapishanesi)

Öneri

Hapishanelerde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli her türlü ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için acil olarak idari düzeyde stratejiler geliştirilmeli, ayrımcılıkla mücadele kalıcılaştırılmalıdır. Diğer mahpusların sahip olduğu tüm imkanlardan LGBTİ mahpuslar da eşit şekilde yararlanmalıdır.

Hapishane çalışanlarına LGBTİ'lere yönelik ayrımcılık karşıtı, insan hakları perspektifli özel eğitimler verilmeli, bu eğitimlerin içerikleri hazırlanırken ve uygulama aşamasında LGBTİ ve insan hakları dernekleri ile işbirliği sağlanmalıdır.

SONUÇ

Bugün ülke topraklarında ekonomik ve sosyal haklar alanında birçok ayrımcılığa maruz kalan yabancı uyruklu kişiler, adalet sistemi içerisinde de dezavantajlı konumdadırlar. Dil engeli ile başlayan ve birçok hakka erişmelerine engel olan bir dizi probleme, ülkelerinden uzak olmanın verdiği yalıtılmışlık eklenmektedir. Yabancı uyruklu mahpuslar hapsedildikleri ülkede yaşamamaları, aile ve yakın çevrelerinden uzak olmaları sebebiyle hapsedilmelerinin yanında bir de psikolojik destekten mahrum kalırlar. Ülkelerinin temsilcilikleriyle de sıklıkla görüşme imkanı olmayan mahpusların bir durumla karşılaştıklarında yardım isteyebilecekleri, destek alabilecekleri mekanizmalar sınırlı ve yetersizdir.

Genel problemlerin yanı sıra yabancı olmaya ek olarak farklı özel ihtiyaçlara sahip grupların talepleri de birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle her grup için özgün stratejiler üretmek ve uygulamaya geçmek elzemdir. Bu problemler belirlenirken mahpusların demografik özellikleri de göz önünde bulundurularak saptamalar yapılmalıdır.

Bu ihtiyaç ve sorunlar dikkate alınarak hapishanelerde özel düzen-

lemeler yapılması gerektiği açıktır. Hapishane çalışanlarının ve idari kadronun sorun tespit etmede yetersiz kaldığı durumlarda konsolosluklar ve elçiliklerle, sivil toplum örgütleri, insan hakları alanında çalışan dernekler ve akademisyenlerle işbirliği önem kazanmaktadır. Birleşmiş Milletler konuya dair, yabancı uyruklu mahpus sayısının gerekli kıldığı yerlerde idare seviyesinde bir danışmanın ve koordinatörün atanması önerisini getirmiştir. Böylesi bir idari kadro bahsedilen tüm önerileri kolaylaştıracaktır.⁴⁸

48 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, s. 99.

TALEPLER LİSTESİ

- Hukuki prosedürler, hapisane kuralları, dilekçe örnekleri ve diğer bilgilendirici notlar yabancı uyruklu mahpusların konuştukları dillere (en azından ortak dil olarak İngilizce'ye) çevrilmeli, gerekirse konsolosluklardan dil desteği talebinde bulunulmalıdır. Bu metinler mahpusa hapisaneye girdiği gün verilmeli, ihtiyaç halinde metinde anlaşılmayan kısımlar açıklanmalıdır.
- Hapishanelerin kütüphanelerinde yabancı mahpusların erişebileceği yabancı dilde kitap, gazete, dergi bulundurulmalı ve bu kaynaklardan mahpus haberdar edilmelidir.
- Yabancı uyruklu mahpus uzun süre hapis cezası aldığı anda bulunduğu ülkenin dilini öğrenmek isteyebilir. Bu gibi bir durumda Türkçe kursları verilmelidir.
- Yabancı mahpusların kendi dillerinde yayın yapan radyo ve televizyon kanallarına erişebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve mahpusların talepleri üzerine kanallar ayarlanmalıdır.
- Adalet Bakanlığı ile Barolar arasında gerçekleştirilecek koordinasyonla dil bilen avukatların yabancı mahpusların avukatlığını üstlenmeleri sağlanmalıdır.

- Hapishanelerde yabancı mahpusların dil problemi nedeniyle hastalıklarının teşhis ve tedavisinde sorun yaşanmaması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Hapishanelerde dil bilen (en azından ortak dil olarak İngilizce) bir sağlık görevlisi istihdam edilebileceği gibi dil bilen bir personelin revirde çeviri görevini üstlenmesi de sağlanabilir. Bu konuda personel istihdamı sağlanana kadar, çeviri yapabilecek mahpusların yardımı alınabilir; bu yolla hem mahpusun sosyal yaşama daha fazla katılımı sağlanmış hem de hastalığın teşhis ve tedavisi yönünde adım atılmış olur (Ancak bu uygulamanın, hasta mahpusun, hasta mahremiyetini ihlal ettiği unutulmamalı, geçici olması hedeflenmelidir).
- Yabancı mahpusların ailelerinden uzak olmaları göz önüne alınarak görüş ve telefon süreleri uzatılmalı, ziyaretçisi gelemeyen mahpusların telefon hakları arttırılmalıdır. Telefon görüşmelerinde saat farklarını dikkate alarak düzenleme yapılmalıdır. Maddi olarak zor durumda olan mahpus telefon kartı almadan da ödemeli telefon ve/veya Skype görüşmesi yapabilmelidir.
- Mahpusun konsolosluk ve elçilik temsilcileriyle görüşmesinde karşılaşılabileceği sorunları en aza indirmek için konsoloslukların olduğu şehirlerdeki hapishanelere yerleştirilmesi sağlanmalıdır. Böyle bir düzenleme mahpus yakınlarının ziyaretlerini ve seyahatlerini de kolaylaştıracaktır.
- Mahpusların yakınları için ziyaret süreciyle ilgili prosedürlerin çevirisi sağlanmalıdır.
- Yabancı mahpusların ülkelerine nakil edilmelerine dair prosedürler sadeleştirilmeli, bu yolla süreç hızlandırılmalı ve nakil isteyenlerin yaşadıkları mağduriyetlerin önüne geçilmelidir.
- Yabancı uyruklu mahpuslara yapılan ayrımcılık ve dışlamanın önüne geçebilmek için mahpuslarla çalışan infaz koruma me-

murlarına, psikososyal servise ve diğer çalışanlara insan hakları perspektifli eğitimler verilmelidir.

- HIV konusundaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması için, Adalet Bakanlığı tarafından, bu konuda faaliyet yürüten STÖ'lerin hapishane personeline ve mahpuslara yönelik seminerler düzenleyebilmesine zemin yaratılmalıdır.
- Mahpus, hapishanede bulunduğu süre içerisinde aynı uyruktan, dinden veya kültürden olan mahpuslarla birlikte kalmak istiyorsa böyle bir düzenleme yapılarak yabancı uyruklu mahpusun yatılılımlılığının önüne geçilmelidir.
- Yabancı uyruklu mahpusların hapishanede kaldıkları süre zarfında ihtiyaç duydukları özel beslenme ve hijyen ihtiyaçlarını hapishane idaresi ve ilgili diğer devlet kuruluşları sağlamalıdır. Hapishane içerisinde ülkelerinin yemeklerini hazırlayabilecekleri veya bu yemeklere ulaşabilecekleri imkanlar tanınmalı, diğer mahpuslarla yemek pişirme becerileri üzerinden iletişim kanalı oluşturulmalıdır.
- Farklı dinlere mensup olan mahpusların inançları dahilinde din görevlileriyle buluşma, ibadet etme imkanı ayrı bir düzenlemeyle tanınmalıdır.
- Mahpuslar göçmenlik ve sığınmacılık yasaları konusundan bilgilendirilmeli, hukuki destek almalıdır. Bu konuda çalışan kurumlar, yetkililer, STÖ'ler hapishane idaresiyle işbirliği içinde olmalıdır.
- Hapishane çalışanlarına göçmenlik ve sığınmacılık konusunda eğitim verilmeli, dil engeli ve ayrımcı tutumların önüne geçilmelidir.

- Yabancı mahpusların hapishanedeyken de sığınma talebinde bulunabileceği göz önünde bulundurulmalı, bu konuda kendilerine bilgi verilmeli ve sığınmacılarla ilgili çalışan STÖ'lerle işbirliği yapmak bir idari strateji haline getirilmelidir.
- İhtiyaç sahibi mahpuslar için temizlik gibi bazı temel ihtiyaç ürünleri, bedeli hapishanenin döner sermayesinden ve emanet para faizinden karşılanmak üzere mahpuslara verilmelidir.
- Atölyelerde çalışmanın bedeli mahpuslardan ve emek örgütlerinden görüş alınarak tekrar belirlenmeli ve bunun ardından çalışmak isteyenlerden ihtiyaç sahibi mahpuslara öncelik tanınmalıdır.
- Yabancı uyruklu mahpuslar için ücretsiz pul ve telefon kartı sağlanmalıdır.
- Yabancı uyruklu kadınların mağduriyetinin ortadan kaldırılabilmesi için yasa ve uygulamalar yeniden düzenlenmelidir.

MEKTUPLAR

MERHABA

NASILSIN İYİMİSİN? İNŞALLAH İYİSİNDİR

BEN HÜCREDEYİM BENİM MORALİM ÇOK BOZULDU

ADALET BAKANLIĞI TÜRK TRAVESTİLER VE YABANCI TRAVESTİLER AYRIDILAR NEDEN BİLMİYORUM BİZ 3.NOLU L TİPİ KAPALI CEZAEVİNE KALİYORUZ BİZİM TÜRK TRAVESTİLER 1.NOLU L TİPİ KAPALI CEZAEVİNDE KALİYORLAR,

BURADA 5 KİŞİ 1-1 CEZAEVİNDE BENTÜRKLERLE KALİYORDUM VE BİZİ 1.NOLUYA TÜRK ARKADAŞLARIMIZIN YANINA GİTMEK İSTİYORUZ.

BEN 2 GÜNDÜR YEMEK YEMİYORUM AÇLIK GREVİNDEYİM TÜRK ARKADAŞLARIMIN ORAYA GİDENE KADAR AÇLIK GREVİNDE DEVAM EDECEK.

BU KONUDA SİZDEN ACİL YARDIM İSTİYORUM BURASI ÇOK KÖTÜ BİZİM TÜRK ARKADAŞLARIMIZIN YOK BURADA UYUN DEĞİLDİR.

BURASI YABANCI CEZAEVİ AYNI ZAMANDA YABANCI ERKEKLER BİZ BURADA ZOR ŞARTALAR ALTINDA KALİYORUZ. DİĞER TRAVESTİLER BURADA YALNIZ HÜCREDE KALİYORLAR ÇÜNKÜ ANLAŞMIYORUZ,

TÜRK TRAVESTİLER EKONOMİ OLARAK OLANLAR YAR ONLAR İÇİNDE DAHA İYİ ANLAŞIYORDUK VE SOSYALLAŞIYORDUK.

BİZİM TÜRK ARKADAŞLARIMIZIN ORAYA GİDENE KADAR AÇLIK DEVAM EDECEK.

AĞLAMAKTAN GÖZ YAŞLARIM ARTIK KALMIYOR VE ÇOK KÖTÜYÜM KAFAYI YEMEYİ DURUMDAYIM NE OLUR BİZE YARDIM ET VE

BU KONUDA SİZDEN YARDIM İSTİYORUZ ADALET BAKANLIĞI YAZIN

ELİNDE GELEN HER ŞEY YAPIYORUM SENDE URASIN NE OLUR ÇOK ZOR

DURUMDAYIM BENİM YAZACAKLARIM BU KADAR SİZDEN ACİL CEVAP

BEKLİYORUM KENDİNE İYİ BAK ALLAH AĞAÇT OL HOŞCA KAL.

(Topic) olarak yazın ben size anlatacağım! İlk zamanlarda Türkçe bilmedim için hiç kolay değildi ama şuan o kadar zor olmuyor. Çoğu yabancıların ilk problemi para"dır. İani ekonomi sorunlar. Sağ olsun benim ailem bu konuda sürekli yanında olduklar için ben bugün bile bir sıkıntı çekmedim. Bir başka problem avukat bulmaktır. Keşke gönüllü avukatlar varsa da yabancılar için daha düşük bir ücretle çalışsınlar diyorum. Fazla zamanınızı almayım. Ben burada baş zaman

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Bakanlık Halkın Mahpusları İçin İhtisat Komisyonu
Mahpus Oluma Komisyonu
GÖRÜLMÜŞTÜR 1/2

08.10.2013

Sayı: 201325

Mehmet Akif

Umarım Saygılı, mutlu ve huzurlusunuzdur.
Bugün sizden gelen mektup ve faks beni çok mutlu etti! İnanın bu
değerli sizin gibi vicdanlı insanları bulmak çok zordur. Benim için ve
için yaptıklarınızı hangi dille teşekkür edeceğimi bilmiyorum.
Eğer Bakırköy cezaevine gelmişsiniz mutlaka temsilciyiz çünkü ben
gün boyunca kütüphanede çalışıyorum. Çoğu ziyaretçi kütüphaneye
gelirler. Bana gönderdiğiniz kitabı okuyacağım. Söz!
Bize antetler göndermişsiniz ama böyle antetler sadece Adalet Bakanlığın
içinde tarafınıza vereceklerini söylediler. Eğer isterseniz Adalet Bakanlığının
özel içinde jüreden göndermişsiniz. Bürokrasi her yerde!
Atacağım içti bana gönderdiğiniz sizin kadar değerli faksınızı aldım.
Sadece Allah razı olsun diyorum çünkü burada elim-kolum bağlıdır ve
çok mahcup oluyum.
Ek olarak Adalet Bakanlığının bana sen gelen yanıtı gönderiyorum. Geçen
hafta hatla Sayın bik bir yazı gönderdim. Anladığınız
kadar İran mahkumları tapu Türk mahkumları ve onlar da İranlıları
gönderiyorlar, ben de ortada bu müthiş masrafların zararla kalıyorum.
Bazen düşünüyorum eğer bir gün bana söylerler ki "Haydi, gidiyorsun", aslında
nasıl bir tepki vereceğim? Bence bu iş bu kadar zor değil sadece
söylediniz gibi bürokrasi yüzünden ben hala buradayım.
Yabancılarla ilgili problemlerden biri denetimli serbestliğinden faydalanmamaktır!
Biz T.C.K. e göre ceza alırlar ama ne zaman denetimli serbestlik yasaları
söz konusu oluyor hemen diyorlar ki ama siz yabancısınız burada kalamazsınız.
Sabit adresiniz bile yok! Bu durumda ilgili Adalet Bakanlığının bir açıklama
bekledim ama dilekçeme yanıt verilmedi.
Bir başka konu Asık görüşlerdir, ailemiz uzaktan ziyarette gelirler ve
sadece bir saatten sonra gitmek zorunda kalırlar! Örneğin önce Adalet Bakanlığının
bir istişini dilekçe olarak gönderdim. Yabancılar için daha uzun bir görüş
istisnası, hala cevap yok, zaten bilgim eşitlik bahanesiyle kapalı kapılar, ama
Türk mahkumları her hafta kapalı görüş ve her ay asık görüş yapabilirler!
Mustafa bey ben yine Türkiye mahkumlarına dilekçe yazacağım. Nasıl teşekkür
edeceğimi hala bilmiyorum. Daima esen kalın...

Sensiz Saygılar

Suriye'de iş suurus olduğu için san iş gelir. Sabit Telefonlar alt yapıları takip olduğu için çalışmıyorlar. Üstün bir süre aylık 1-2 yıl Telefon arama imkânında kalmamışsınız. Cep Telefon aldılar bütün ailelerimize. Ama Cep Telefonları her yerde ve her zaman çalışmadığı için ciddi sorunlar yaşıyoruz. Bunun için Eje Haftalık Telefon gününü Salı günüdür ve o gün bütün telefon nedenlerden dolayı Tel. çalışmaz (Çalışmaz) 10 dakikalık hat-kımı arifesinde gün (Sarımsak) tel. aramak istiyoruz. Ama Cihazları idaresi izin vermiyor. "Cezanın disiplinini görmek istiyoruz" diye olumsuz cevap veriyorlar. Yani var olan hatta da pratik ve engellenmeye çalışıyorlar. Halkın gözetiminde illahi sadece bir gün sınırı yoktur. Bir hafta da 10 dakika Tel. hakkı var. Bu hakkı uygulamadan dolayı bir süre hafta Tel. hakkını kullanamamış. Tel. almadan yoktur. Zaten Suriye ile posta servisi de yoktur. Mektuplar da çalışmıyor. Bireysel soruşturma var. Elimize sadece Telefon var. Burada "politik ayrımcılık" da gerek yoktur. Var olan Halkın engellenmesi gerekiyor. Düşünürüz bu Adalet Bakanlığı düzeyinde üstünde duruş iyi olur. İlk olarak, maddi durumu mizur iyi olmadıkları için ailelerimize her zaman bize para göndermesi imkân ve kasaları yoktur. Bunun için ailemiz Telefon ücretleri kendileri vermede istiyorlar. Yani Telefonu biz arıyoruz ve ailemizde ücretleri vermede istiyorlar (ödemeli). Burada gün-lanınızda alırsanız memnun olursunuz.

23 yıldır tüm zamanımı edebiyatla harcıyorum. Roman-Öykü yazıyorum, Arapça ve Fransızcadan kürsüye kitap çeviriyorum. Bugüne kadar onay yakın kitabım yayınlanmamış, bir o kadar da yayınlama aşamasındadır. Ama C.evi idaresi ne yapıp edip bir bahane buluyor ve edebi çalışmamı engelliyor, zorluk çıkarıyor, ayrımcılık yapıyor. Hukuki yoldan benimle aynı konumda olan birisine bülgeleyen kullanma iznini veriyor bana vermiyor.

kararı benim kaldığım cezaevinde bir sorun var sizinle paylaşarak istiyorum. Bu genel bir sorundur. mesela bir arkadaşına bir kitap yada başka bir şey göndermek istediğinde cezaevi idaresi bize yardımcı olacağına büyük zorluklar çıkar-maktadır. Kitabı göndereceğim arkadaşla benim aramda eli metrelik mesafeye rağmen ve idare böyle insanı sorunları kendi içinde hel edebilişken asla yapmıyor ve kitabı postane yoluyla kendi paramızla gönderiyoruz ve kitap bir aydan sonra bu eli metre mesafeye ulaşabiliyor. ben bu sorunu bir kaç defa yaşadım. anladığım kadarıyla bu sorun sizin tarafından adalet bakanlığına ile-tirirse belki makul bir çözümleri olur.

F-TİPİ sisteminin kendisi bir çok tehliktir. Yataklarda olan her bir haksızlık doğru düzgün farkedilmiyor. Her bir engelle karşılaşıyoruz. Bir sok alanda kitap haneye hatırlata 1 çıkarken bir ayda 1 kere çıkabiliyoruz.

Revir konusundada Türkiye'nin ıssız, yarıyaban hali oluyor. Haftadan 2 gün ile 350 mükteim bakmak bunu normal ölümlere vurduğumuzdan acil bir durumun olası bile - yarayan veya revir çıkaranlar hesaba katılma bile - Revir yatağına varan zaman 15 gün sonra hasta daha ger bir zaman da çıkabiliyor. Hastane ve benzer durumlarda ciddi sorunlar vardır.

Givisin ve siyasetçilerise elbette oluyor dışarıda bizi şeyleri sermaye çalışmakta sorunsu kake damıyor.

Enyrel ve maddi anlamda konusal gasını birimizden kaynaktı bir sok kamu pratik aslında ıhtilafında zaman ve ölümleri her şeyi sahip oluyorduk. Ama yasaları gelişmeler ve halkımızın direnişi karşısında buralara "sorun" diye bakıyor önemremiyoruz. Halkın içinde yaşadıkları insanlar olarak bu sorunları öze sınırmak nedenleri bir ilginç gelebilir. Ama yinede paylaşılmak misadile etmek bir coşkuyla gösterdikleri.

Bu şekilde bu kadarka yalınca - büyük günler umudıyla

HIV pozitif mahpus Angel Mtsweni:

Türkiye'de hapiste cehennemi yaşadım⁴⁹

Kendi hakkında çıkan haber üzerine bizimle temas kuran Angel Mtsweni ile bir süredir yazışıyoruz. Bakırköy Cezaevi'nde tedavi edilmeyişi Zeynep Kuray'ın haberlerine yansıyan Mtsweni şimdi ülkesi Güney Afrika'da ve durumu çok daha iyi. Uğradığı ayrımcılığı ve tedavisindeki yanlışlıkları anlatarak, Türkiye'deki tüm HIV pozitif insanlara ve cezaevindekilere yardım etmek istiyor. Gönderdiğimiz sorulara Mtsweni'nin cevaplarının çevirisi aşağıda. Katkıları için Pozitif Yaşam Derneği'ne ve Af Örgütü'ne teşekkür ederiz.

Merhaba Zeynep,

Mesajın beni çok mutlu etti, hatta sevinçle dolup taşıyorum. Kendim için değil, hâlâ orada olan insanlar için seviniyorum, kendi özgürlüğüm için Allah'a şükrediyorum.

Hemen birinci soruna geçeyim;

Sitemize yaptığınız yorumlarda Türkiye'de kullanılan ilaçların size hiç fayda etmediğini, dünyada kullanılan çok daha iyi ürünler olduğunu söylemişsiniz. Bu konuda biraz daha bilgi verir misiniz, Türkiye'de ve Güney Afrika'da kullandığınız ürünler nelerdi, ne bakımdan iyi veya kötüler, nasıl kullanılıyorlar?

49 <http://hapistesaglik.com/2014/04/24/hiv-pozitif-mahpus-angel-mtsweni-turkiyede-hapiste-cehennemi-yasadim/>

Cezaevindeyken bana Stoctrine ve Truvada verildi. Samatya Hastanesi'ndeki doktora ne tür ilaçlara ihtiyacım olduğunu açıklamaya çalıştım, bana Türkiye'de bu tür ilaçlar bulunmadığını ve Sağlık Bakanlığı'nın sırf benim için bunları sipariş edemeyeceğini, zira bu ilaçların Türkiye'de hiç kullanılmadığını çünkü bu virüsün bu ülkenin problemi olmadığını, sabredip bana ne veriliyorsa onu almamı söyledi.

Şu anda kullandığım ilacın adını size vermem yasal olur mu bilmiyorum. Sağlık sisteminde yeni bir ilaç bu, Dünya Sağlık Örgütü tarafından keşfedilip hastalara verilir verilmez kullanmaya başladım ve durumum hemen düzeldi.

İlaçlarımı alamayınca, tedavi edilmeyince yürüyemez oldum

Türkiye'deyken, hapishaneye girmeden önce ve hapishanedeyken size aynı ilaçlar ve tedavi mi uygulandı?

İstanbul'da olduğum 12 ay boyunca ailem ilaçlarımı evden (Güney Afrika) gönderdi, gidip bunları postaneden alıyordum. Hapse girdikten sonra da ilaçlarımı gönderdiler ama ilaçlar doğrudan çöpe atıldı, bu neymiş diye laboratuara bile götürülüp bakılmadı. Bundan sonra ailemi arayıp bana artık ilaç göndermemelerini söyledim. Her gün almam gereken bir antibiyotik vardı. Durumum kötüleşmeye başlayınca bunun hastanedeki doktora anlatmaya çalıştım ama bir faydası olmadı. Bedeni HIV virüsünden etkilenen bir insanın tek derdi ANTI RETROVİRAL (virüse karşı kullanılan ilaçlar) değildir, başka tür ilaçlar da önemli. Bu kişi grip, nezle, ishal, cilt hastalığı gibi başka hastalıklar ve virüslerle karşılaştığında durumunun daha kötüye gitmemesi için derhal müdahale edilmesi gerekir. Bana da böyle oluyordu. Hastalandığımda bunu cezaevi görevlilerine bildirmem gerekiyor, cezaevi doktoru dört hafta sonraya randevu veriyor-

du. O zamana kadar ben yürüyemeyecek, kendi kendime bakamayacak hale geliyordum. Orada çok hastalanmamın nedeni buydu, geç ve yavaş müdahale edildiğim için o kadar kötüleştim.

Yabancı mahpuslar ailelerine telefon dahi edemiyor

Yabancı mahpuslar hapishanede yabancı olmalarından kaynaklanan sorunlar yaşıyorlar mı?

Evet, yüzde yüz. En baştan, ailelerini aramaları bile mesele oluyor. Konsoloslukların kimliklerini doğrulamasını beklemek zorundalar, bu ne kadar uzun sürerse sürsün. İnsanlar 8 ay, 12 ay aileleriyle iletişim kuramadan orada kalıyorlar, bu her insan evladı için son derece sıkıntı vericidir. Telefonla konuşmak yakınlarını aramak bir insan hakkıdır bence, ama tutuklanırken dahi polis bu hakkı vermiyor.

Dil de büyük bir problem oluyor çünkü insanlar, özellikle de yeni gelenler, infaz koruma memurlarına dertlerini anlatamıyorlar. Evet dil eğitimi veriliyor. Gardiyanların yabancılara karşı tutumu çok kötü, hele de siyahlara karşı. Bütün siyahların HIV pozitif olduğunu zannediyorlar, öyle bir inançları var. Gardiyanlar mahpusa sözle sataşıp kışkırtıyor, sonunda tutanak yiyen mahpus oluyor, gardiyan değil. Bunu yapanlar alt düzey gardiyanlar, üsttekiler değil.

Çarşaf, tuvalet eşyaları gibi temel şeyler son derece az. Çarşafların altı ayda bir değişmesi gerekiyor ama ben 27 ay boyunca aynı çarşafı kullandım. Ziyaretçisi olmayan Afrikalı mahpusların parası da olmuyor. HIV pozitif olan mahpusların bu durumlarından dolayı hapishanede çalışmalarına izin vermiyor ve banyo sabunu, çamaşır deterjanı ve daha bir sürü çok temel şey konusunda cezaevinin bu insanlara hiçbir yardımı olmuyor, şekeri dahi mahpuslar kendileri alıyorlar. Çalışamayan, para kazanamayan, evden para alamayan bir mahpusun durumunu varın siz düşünün ne kadar zor.

Türkiye'de aileniz, akrabanız var mıydı? Hapisteyken sizi ziyaret edebildiler mi? Cezaevi ziyaretleri ve dışarıdaki yakınlarınızla, arkadaşlarınızla görüşmek konusunda sıkıntı yaşadınız mı?

Ailem veya arkadaşlar ziyaret etti mi, hayır. Sadece Güney Afrika Konsolosluğu ve İnsan Hakları'ndan bir avukat, çok hastalandığımda, tekerlekli sandalyedeyken geldi bana. Bir tek o zaman ziyaret edildim.

Nasıl tahliye edildiniz? Tahliyenizin HIV pozitif olmakla bir ilgisi var mıydı?

Hayır hastalığımın dolayı tahliye edilmedim. Cezam bitti, ama bu arada cezaevi hastalığımın dolayı tahliye edilmem için başvuru yaptım. O başvurunun sonucu nasıl oldu bilmiyorum çünkü kimse bunu bana açıklayamadı, ama o arada neyse ki cezam bitti. Bana yardımcı olan tek kurum sizdiniz galiba, o da Zeynep Kuray vasıtasıyla oldu. Zeynep'i ve onunla beraber çalışan kızları tanıyana kadar bildiğim herhangi bir STK yoktu.

Cehennemî yaşadım, yalansız

HIV+ olmanız nedeniyle tecrit edildiniz mi? Şiddet gördünüz mü? Tedaviniz sırasında kötü muameleye maruz kaldınız mı? Doktor ve infaz görevlilerinden hakaret, aşağılama, dışlama, şiddet vb. uygulamalarla karşılaştınız mı?

Tedavi cehennemdi, yalan olmasın. Özellikle de durumumdan dolayı dışlanmak. Doktorların bile bana sanki virüs diye bir şeyden hiç haberleri yokmuş gibi davranması çok ayıptı. Öyle bir aşağılanıyordum ki bazen ölsem daha iyi diye düşünüyordum. Gardiyanların bu konuda eğitim alması lazım çünkü bambaşka çevrelerden çok farklı insanlarla çalışıyorlar, veya devlet, sadece benle değil, hapishanede kar-

şılaşacağı her türlü insanla çalışmaya hazır olan insanları işe almalı. Gardiyanlar bir insanın HIV pozitif olduğunu öğrendiler mi o insana karşı açık açık çok kötü davranıyorlar, bu davranışı ona hissettirmek için yapıyorlar. Mesela gardiyan diğer kızları arıyor ama pozitif olanı aramıyor veya sıra ona gelince eldiven kullanıyor ve onun üstünü ararken maske takıyor, hasta olana kötü şeyler söylüyor, hastanın üstünü aradıktan sonra onun gözü önünde yere tükürüyor. Size çok açık söylüyorum, bu durumda orada olmak çok acı verici.

Güney Afrika Elçiliği'ne dair şikayetler duyuyoruz (hapishanedeki vatandaşlarının ihtiyaçlarına karşı duyarsız oldukları vb gibi). Onlarla temas kurabildiniz mi?

İstanbul'daki Güney Afrika Konsolosluğu mahpusları altı ayda bir görüyor kanunun böyle olduğunu söylüyorlar. Ama faksla iletişim kurmak mümkün. Benim durumuma müdahale etmek için başsavcıyı aramışlardı, o da cezaevine geldi. Bundan başka pek bir şey bilmiyorum ben artık dışarıdayım, faydası oldu mu olmadı bilemeyeceğim yalan olmasın.

Magdalena de Winnaar'ın yaşadıklarıyla kişisel olarak ilgileniyorum. Sizin durumunuzdan haberdar olduğum gibi, yine Zeynep Kuray'ın bir haberinde okumuştum, onun Bakırköy Hapishanesi'nde ve lenf kanseri olduğunu. Haberin ardından ona bir mektup gönderip yazışmaya başladım. Son mektubunda, hastalığının daha iyi olduğunu ama Güney Afrika'da güneşi son kez görmeden burada ölmekten korkuyorum. Hapishanedeki arkadaşlarının ziyaretçileri bizi arayarak Magdalena'nın öldüğünü, ama üzerinde benim adım ve adresim olan bir mektup olduğunu söylediler. O mektuba hiç ulaşamadım, Güney Afrika Konsolosluğu tarafından alındığını düşünüyorum ama bana bilgi vermeyi reddettiler. Onu nereye gömdüklerini bile bilmiyorum, oysa cenazesine gitmek isterdim... Magdalena'yı tanıyor muydun? Ben hiç tanışamadım. Onun hikayesini biliyorsan, senden dinlemeyi çok isterim.

Magdalena'nın cenazesini de ailesini de bilmiyorum. Hapisteyken tanıştık, koğuş arkadaşıydık ama onunla aynı yerde olmamız tamamen tesadüftü. Bu konuda yardım edemiyorum sana, kusura bakma.

Mahpusların durumunu iyileştirmek konusunda Türkiye'deki STK'lara bir tavsiyeniz var mı?

Evet elbette eğer mahpuslara yardım eden bir STK varsa orada buna çok ihtiyaç var. Arkadaşlar sizden çok rica ediyorum, onlara yardım edin, o insanların çoğu aile desteğinden de mahrum özellikle Afrika-lılar. Lütfen eğer elinizden geliyorsa onlara yardım edin.

Cezaevinden çıktıktan sonra bir sorun yaşadınız mı?

Hapishaneden tahliye edilip geri gönderme merkezine (deportation center) gidince yaşadığım sorunlar, hasta insanlara orada yapılan muamele cehennemden beter. İZMİT'teki insanların hepsinin, müdürün ve görevlilerin hepsinin HIV'li insanlara karşı görüşlerini değiştirmesi gerekiyor. Bu yaklaşımla insanları öldürebilirler ve ma-alesef kardeşlerim hâlâ oradan geçmek zorunda.

Bana gelince, çok iyiyim. Evet hâlâ hastayım ama ilaçlarımı düzgün kullanıyorum, tekerlekli sandalyede değilim, eve döndüğümde beri çok daha iyiyim.

Çok teşekkür ederim bana her zaman ulaşabilir ve soru sorabilirsiniz, cevaplamamda sakınca olmayan her soruyu cevaplarım.

Sevgilerimle

Angel Mtsweni

KAYNAKÇA

1. Alper Yalçın, Türkiye’de Çocuk Mahpus Olmak, TCPS Kitaplığı, İstanbul, Temmuz 2016
2. Arın Gül Yeniaras, Türkiye Hapishanelerinde Yabancı Olmak ve Uluslararası Mevzuattan Öneriler, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s.135-146
3. Ayşegül Algan, LGBTİ, Yabancı Uyruklu ve Engelli Mahpuslar İçin Uluslararası İyi Örnekler ve Öneriler, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s 199-223
4. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, *Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcıları için Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı*, Çev. Binnur Aloğlu, CİSST, İstanbul, 2013
5. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Ofisi, Özel İhtiyaçlara Sahip Mahpuslar Üzerine El Kitabı, çev. Ömer B. Albayrak, CİSST, İstanbul 2013

6. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük
7. Jacinta, Kenya'nın Güneşini Görebilsin", Cumhuriyet Gazetesi, 24.05.2015, https://ozelihtiyaclimahpuslar.files.wordpress.com/2015/06/cumhuriyet_d20150524_p15_c24746719.pdf Erişim Tarihi: 26.01.2016
8. LGBTİ Mahpuslar İçin 28 Kuruluşun İmzasıyla Basın Duyurusu, *Hapiste LGBTİ* Blogu, 14 Temmuz 2015, <https://lgbthapiste.wordpress.com/2015/07/14/maltepe-hapishanesindeki-lgbti-mahpuslar-icin-28-kurulusun-imzasiyla-basin-duyurusu/> Erişim tarihi: 24.12.2015.
9. Penal Reform International. *Global Prison Trends 2015*, Penal Reform International, Londra 2015
10. Türkiye'de Yabancı Mahpuslar, *THEA* Sitesi, <http://www.thea.org.tr/?q=node/111> Erişim Tarihi 25.01.2016
11. Zeynep Alpar, Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar ve İlgili Sivil Toplum Örgütleri Ağı Projesi Raporu, *Hapishanede Engelli Yabancı LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s 239-246
12. Zeynep Alpar, Yabancı, Hasta ve Mahpus: Bakırköy Kadın Hapishanesi'nde Yaşamak ya da Yaşayamamak, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s 156-179
13. Zeynep Çukadar, Yabancı Kadın Mahpuslar, Anneleriyle Kalan Çocuklar ve Bakırköy Hapishanesi'nden Bir İyi Örnek: Dans Ekibi, *Hapishanede Engelli, Yabancı, LGBTİ Olmak* içinde, Der. Zeynep Alpar, TCPS Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 146-156

"Benim gelenim gidenim olmadığı için maddi durumum da yok. Burada cezaevinde iş var ama cezamdan dolayı ve yabancı olduğum için bana iş vermiyorlar. Bu nedenle ihtiyaçlarımı alamıyorum çok sıkıntı ve zorluk yaşıyorum."

"12 yıl ceza aldığını söylüyor (...) Sadece 1 kere avukatını görebilmiş ve bir daha görememiş. Şu an dosyası yargıtayca bozulmuş ancak durumu hakkında hiç bir malumatı yok. Tek istediği niçin ceza aldığını öğrenmek ve bir avukat ile görüşebilmek. Konsolosu ise 1 defa gelmiş ve bir daha gelmemiş."

"Bir başka konu açık görüşlerdir, ailemiz uzaktan ziyarete geliyorlar ve sadece bir saatten sonra gitmek zorunda kalıyorlar! Üç ay önce Adalet Bakanlığı'na bir isteğimi dilekçe olarak gönderdim. Yabancılar için daha uzun bir görüş istedim, hâlâ cevap yok, zaten biliyorum eşitlik bahanesiyle konuyu kapatacaklar, ama Türk mahkumlar her hafta kapalı görüş ve her ay açık görüş yapabilirler!"

"Tedavi cehennemdi, yalan olmasın. Özellikle de durumumdan dolayı dışlanmak. Doktorların bile bana sanki virüs diye bir şeyden hiç haberleri yokmuş gibi davranması çok ayıptı. Öyle bir aşağılanıyordum ki bazen ölsem daha iyi diye düşünüyordum. "

"Dil de büyük bir problem oluyor çünkü insanlar, özellikle de yeni gelenler, infaz koruma memurlarına dertlerini anlatamıyorlar. Evet dil eğitimi veriliyor. Gardiyanların yabancılara karşı tutumu çok kötü, hele de siyahlara karşı. Bütün siyahların HIV pozitif olduğunu zannediyorlar"

